

1982

kronika

9/10

poświęcona sprawom polskim

ROK XII

KOPENHAGA · OSLO · SZTOKHOLM

NR 139/140

OPÓR POLSKIEGO NARODU

Modstand 1982.

Berlingske Tidende 13 maja 1982

SKARB NARODOWY

Październik miesiącem Skarbu Narodowego

APEL PREZYDENTA R. P.

Złożenie ofiary na Skarb Narodowy w Polsce każe nam ją wzmóc na jest obowiązkiem obywatelskim. Jest dostępnych nam polach. Wymaga to wzięciem czynnego udziału w walce o wysiłku indywidualnego i pieniędzy. Polskę i jej wolność.

Pomoc Krajowi w żywności i le mieściacu Skarbu, wierzę, że będzie kach jest naszym wspólnym wspania- najhojniejsza, bo nasz naród w godzi- tym osiągnięciem. Akcja polityczna nie nie próby — nigdy nie zawodzi. powinna mu ustępować.

Sytuacja międzynarodowa i wypad-

EDWARD RACZYŃSKI

JESZCZE POLSKA NIE ZGINEŁA
 POKI MY TU TRWAMY
 WOLNOŚĆ NASZĄ WYWALCZYMY
 KRZYŻEM I STRAJKAMI

PROWADZ NAS WAŁESO
 MÓDL SIĘ MATKO BOSKA
 IDZIE PO ZWYCIĘSTWO
 SOLIDARNOŚĆ POLSKA

SOLIDARNOŚĆ NIGDY
 NIE DA SIĘ PODZIELIĆ
 GDYBY CHCIELI NAM JĄ ZNISZCZYĆ
 MUSZĄ NAS USTRZELIĆ

WOLNOŚĆ WYWALCZYMY
 KRZYŻEM I KWIATAMI
 TAK NAS UCZYŁ ZBYSZEK
 JAK ZWYCIEŻAĆ MAMY?

(Słowa śpiewane na melodię hymnu narodowego przy Krzyżach z kwia-
 tów układnych obecnie przed kościołami w Warszawie innych mia-
 stach w Kraju - pokazane także w duńskiej telewizji)

Ofiarą na Skarb Narodowy wypowiadamy słowo, którego w Polsce
 używać nie wolno:

NIEPODLEGŁOŚĆ

Skarb Narodowy w Danii jest częścią instytucji założonej w 1949
 roku w Londynie, 43, Eaton Place, London SW1X 8BX, England.

Złóż ofiarę na

SKARB NARODOWY w DANII POSTGIRO NR. 3 30 74 76, Box 1232 2300 S.

RADA KOORDYNACYJNA POLONII WOLNEGO ŚWIATA
 FREE WORLD POLONIA COORDINATING COUNCIL
 CONSEIL DE LA POLONIA DU MONDE LIBRE

288 RONCESVALLES AVENUE,

TORONTO, ONTARIO, CANADA, M6R 2M4,

TELEFON. (416) 532-2876

A P E L

Prezydium Rady Koordynacyjnej Polonii Wolnego Świata potępia bestialstwa dokonywane ostatnio przez służbę bezpieczeństwa Polski Ludowej na bezbronnym Narodzie Polskim. Prezydium zwraca się z apelem do wszystkich Polonii Świata, aby wystąpiły do rządów kraju zamieszkania, domagając się kategorycznej interwencji w sprawie nieludzkiego znęcania się nad uczestnikami demonstracji urządzonych z okazji dwuletniej rocznicy powstania NSZZ "SOLIDARNOŚĆ".

Padli zabici i ranni. Są to niepotrzebne ofiary, których można było uniknąć, gdyby rząd Polski Ludowej wszczął dialog ze społeczeństwem reprezentowanym przez Kościół i "SOLIDARNOŚĆ" celem rozwiązania istniejącego kryzysu społeczno-gospodarczego zapobiegając tym samym dalszym ofiarom.

Toronto, dnia 1 września 1982 r.

Jan Kaszuba
 przewodniczący

EUROPEJSKA WSPÓLNOTA GOSPODARCZA A POLSKA

Władze EWG stosunkowo dość często zajmują się sprawami państw europejskich bloku sowieckiego, w tym i Polski. O tym jednak wiedzą tylko wtajemniczeni a przecież dokumenty są dostępne dla wszystkich i są publikowane we wszystkich językach państw wchodzących do Wspólnoty.

Wybraliśmy kilka tekstów, które dotyczą aktualnej sytuacji w naszym Kraju opublikowane w Dzienniku Urzędowym EWG (De Europæiske Fællesskabers Tidende Nr.C 5/6.07.1982)

SKRIFTLIG FORESPØRGSEL Nr. 1739/81

af Calvez og Galland

til udenrigsministrene for Det europæiske Fællesskabs medlemslande forsamlet med henblik på det politiske samarbejde

(9. februar 1982)

Om: Aktion til fordel for polske fanger

I forbindelse med sin beretning for 1981 opfordrede Amnesty International til løsladelse af de tusindvis af mennesker, der er ofre for en massiv og vilkårlig tilbageholdelse.

Har udenrigsministrene til hensigt at indlede en aktion til fordel for de personer, der er blevet fængslet i Polen siden indførelsen af krigsretstilstanden?

SKRIFTLIG FORESPØRGSEL Nr. 1926/81

af Calvez og Galland

til udenrigsministrene for Det europæiske Fællesskabs ti medlemslande forsamlet med henblik på det politiske samarbejde

(3. marts 1982)

Om: Aktion til fordel for polske fanger

Ved udgivelsen af beretningen for året 1981 udsendte Amnesty International en appel om frigivelse af tusinde af ofre for en »massiv vilkårlig tilbageholdelse«.

Agter udenrigsministrene at gennemføre en aktion til fordel for personer, der er blevet fængslet i Polen siden indførelsen af krigsretstilstanden?

Fælles svar

(4. juni 1982)

De ti har siden erklæringen af krigsretstilstanden gennemført flere aktioner til fordel for de polske fanger.

De ti anmodede i deres communiqué af 4. januar 1982 udtrykkeligt om, at krigsretstilstanden ophæves, at de politiske fanger frigives, og at dialogen med kirken og de frie fagforeninger genoptages.

SKRIFTLIG FORESPØRGSEL Nr. 1681/81

af Schwartzberg

til udenrigsministrene for Det europæiske Fællesskabs ti medlemslande forsamlet med henblik på det politiske samarbejde

(1. februar 1982)

Om: Eventuel opfølgning af erklæringen af 4. januar 1982 om Polen

Det europæiske Fællesskabs ti udenrigsministre udtaler ganske vist i deres erklæring af 4. januar deres »misbilligelse« af situationen i Polen, men bebuder ikke konkrete foranstaltninger, der kan forventes at ændre denne situation; agter de ti ministre derudover inden for længe at gå fra ord til handling og overveje konkrete foranstaltninger f. eks. med hensyn til det økonomiske og finansielle samarbejde med ostblokken?

Svar

(2. juni 1982)

De ti har siden deres erklæring af 4. januar om Polen lagt vedholdende pres på de polske myndigheder for at få dem til at vende tilbage til forholdene før den 13. december 1981. Under de nuværende omstændigheder holdes de tis politiske kontakter med Polen på et begrænset niveau. De officielle økonomiske kontakter er blevet reduceret og i visse tilfælde indstillet. Der er ligeledes sket en indskrænkning i de kulturelle, videnskabelige og tekniske forbindelser med Polen.

Rådet (udenrigsministrene) har truffet afgørelse om, at Fællesskabets støtte til Polen i form af levnedsmidler og medicin skal formidles gennem NGO.

For så vidt angår USSR er de tis politiske dialog med dette land enten begrænset eller under behandling. De officielle kontakter på det økonomiske og handelsmæssige område er efter omstændighederne suspenderet, begrænset, udsat eller under behandling. Forholdet er det samme på det kulturelle og det videnskabelige område.

Endvidere besluttede Ministerrådet den 15. marts at begrænse importen af visse produkter fra USSR; disse foranstaltninger er dog suspenderet foreløbigt i en medlemsstat.

Fællesskabet har endvidere foreslået, at Sovjetunionen for så vidt angår eksportkreditter, optages i kategorien »relativt rige« lande.

SKRIFTLIG FORESPØRGSEL Nr. 1738/81

af Calvez

til udenrigsministrene for Det europæiske Fællesskabs medlemslande forsamlet med henblik på det politiske samarbejde

(9. februar 1982)

Om: Polen

Europa har polsk syge. Indførelsen af krigsretstilstand i Warszawa den 13. december 1981 har bragt uoverensstemmelserne mellem medlemsstaterne frem i lyset.

1. Mener udenrigsministrene, at europæernes teori om en dialog er at foretrække frem for Washingtons hårde linje?

2. Påtænker udenrigsministrene, nu hvor vi ser de første tegn på en endnu meget uklar mildning af militariseringen af det polske samfund, at oprette en fællesskabsdelegation i Polen, som skal have til opgave at danne sig et klart billede af situationen og drage fælles konklusioner heraf?

SKRIFTLIG FORESPØRGSEL Nr. 1923/81

af Calvez

til udenrigsministrene for Det europæiske Fællesskabs ti medlemslande forsamlet med henblik på det politiske samarbejde

(3. marts 1982)

Om: Fællesskabsdelegation i Polen

Europa er bestyrtet over Polen. Indførelsen af krigsretstilstanden i Warszawa siden den 13. december 1981 har bragt uoverensstemmelser mellem medlemsstaterne for dagens lys.

1. Mener udenrigsministrene, at europæernes teori om en dialog er at foretrække for den hårdere kurs, der er givet udtryk for af Washington?

2. Agter udenrigsministrene desuden, nu da de første tegn på en stadig meget tvetydig lettelse af militariseringen af det polske samfund viser sig, at oprette en fællesskabsdelegation i Polen, der skal have til opgave at udarbejde et præcist billede af situationen og således drage fælles konklusioner?

Stockholm, wrzesień 1982.

Fundacja -MONISMANIEN 1995- w Szwecji przyznała L.Wałesie nagrodę w wysokości 40.000 kr szw. za lata 1981-82. Motywacja: "Za jego walkę o wolność myśli i słowa oraz za jego manifestowanie w obronie wolności zrzeszania się i prasy." Od 1975 r nagrodę tę otrzymali - Amnesty International, Alva Myrdal, Simon Veil, Charta-77, International Pen i Kim Chi Ha. ●

Fælles svar

på skriftlig forespørgsel nr. 1738/81 og 1923/81

(4. juni 1982)

Der er ikke nogen grundlæggende forskel i de ti og USAs syn på begivenhederne i Polen. Hvad angår de foranstaltninger, USA har truffet over for USSR, har der været og er der stadig snævre og positive kontakter mellem de ti og USAs regering og regeringerne i de øvrige vestlige lande for at fastslå, hvilke afgørelser der bedst tjener deres fælles mål, og for at undgå alt, hvad der kan skade deres respektive aktioner. Det overvejes ikke for øjeblikket at oprette en fællesskabsdelegation i Polen, som skal give et præcist billede af situationen.

SKRIFTLIG FORESPØRGSEL Nr. 397/82

af Beyer de Ryke

til Kommissionen for De europæiske Fællesskaber

(4. maj 1982)

Om: Polen — opløsning af det polske journalistforbund

Efter statskuppet den 13. december 1981 synes situationen nu at blive »normal«, som de polske ledere ønskede det. Censuren og forfølgelsen af Solidaritets medlemmer er ikke ophørt til trods for pres fra Vesten. Fra den 10. marts er den yderligere blevet forstærket gennem opløsningen af det polske journalistforbund.

De individuelle psykologiske pressionsmetoder mod journalisterne er utallige og efterfølges af afskedigelse. Ifølge mine oplysninger skulle mere end 3 000 ud af 10 000 registrerede journalister i Polen allerede være »arbejdsløse« på grund af tilhørsforhold til eller sympati med Solidaritet eller simpelt hen for forbrydelsen tankefrihed.

Journalister som Stefan Brotkowski må endog leve skjult for at undslippe politiet. Denne situation er utålelig, for den strider mod presse-, ytrings-, forenings- og tankefriheden, som alle er principper i den europæiske menneskerettighedskonvention, og den strider også mod principperne i Helsinki-slutakten.

Kan Kommissionen oplyse, hvilke officielle skridt den har foretaget over for de polske myndigheder med henblik på at få de demokratiske frihedsrettigheder genindført i Polen efter den 13. december og især efter den 20. marts?

KTO UNIEMOŻLIWIA POROZUMIENIE?

Znowu przeżywamy trudne chwile. Korzystając z monopolu informacyjnego w telewizji, radiu i znacznej części prasy władze rozpętały nową nagonkę przeciw "Solidarności". Stanowisko przyjęte przez prezydium Komisji Krajowej i przewodniczących regionów podczas obrad w Radomiu przedstawiane jest i komentowane w sposób opaczny. W różnych tonacjach - począwszy od świętego oburzenia i sprzeciwu, a kończąc na żalach i rozczarowaniu - miotane są oskarżenia. Chce się obarczyć Związek odpowiedzialnością za to, że rozmowy zostały przerwane, że nie ma porozumienia. Uporczywie wmawia się zmęczonym i rozgoryczonym słuchaczom i czytelnikom, że rząd pragnie jedynie zgody i porozumienia, lecz "Solidarność" odrzuca te propozycje i stale odpowiada "nie".

Ruch nasz powstał z protestu, z walki, ale także z porozumień społecznych, z historycznych porozumień w Gdańsku, Szczecinie i Jastrzębiu. Przyjęty na I Zjeździe "Solidarności" program kończy się apelem o zawarcie nowego porozumienia w trzech węzłowych dla narodu dziedzinach: porozumienia antykryzysowego, porozumienia w sprawie reformy gospodarczej i porozumienia dla samorządnej Rzeczypospolitej. Związek mimo trudności, gróźb i wyzywających działań władz nie rezygnuje z tego stanowiska.

Władze państwowe i partia odniosły się z niechęcią i wrogością do programu "Solidarności", do wielkiej wizji samorządnej Rzeczypospolitej. Mimo wstrząsających niepowodzeń, zaświadczonych kryzysami lat 1956, 1970, a zwłaszcza 1980, władze odczuwają dążenie do rzeczywistej przebudowy systemu w kierunku samorządności i demokracji jako zagrożenie i swój "odwrot". Owa zachowawcza postawa władzy, która okopuje się na każdej miedzy, w konfrontacji z dynamiką i niecierpliwością "Solidarności" zapowiadały, że na drodze wiodącej do nowych kompleksowych i strukturalnych porozumień piętrzyć się będą wielkie trudności, może większe niż dotychczas.

Tak też się stało. Mówiąc wciąż o swej ogólnej gotowości do wielkiego porozumienia narodowego władze nie wykazują wcale chęci do konkretnych, wiążących, posuwających sprawy naprzód, ustaleń. Na propozycje Związku prowadzenia rozmów w kilku grupach roboczych - o reformie gospodarczej, kontroli zaopatrzenia, dostępu do środków masowego przekazu, praworządności, samorządu terytorialnego - zgodzono się tylko na rozmowy w dwóch grupach. Rozmowy o uspołecz-

nieniu środków informacji społecznej zablokowano pod pretekstem prowadzenia przez Związek akcji plakatowej, protestującej przeciw kłamliwej propagandzie telewizyjnej. Rozmów o wyboach do samorządu terytorialnego w ogóle się unika. Na wstępie rozmów o węzłowej sprawie reformy gospodarczej grupa robocza "Solidarności" została zaskoczona przekazaniem do wykonania decyzji o tzw. prowizorium, bez uzgadniania tego ze Związkiem. Natomiast sprawa, o której chętnie chce się rozmawiać ze Związkiem są podwyżki cen i to bez gwarancji, że te ofiary ze strony społeczeństwa będą związane z usuwaniem przyczyn katastrofy gospodarczej. Ale w tej sprawie Związek jest raz po raz zaskakiwany jednostronnymi decyzjami, podejmowanymi bez konsultacji.

Prawdziwe i trudne pertraktacje zmierzające do rozwiązywania problemów i przez to wiodące do porozumienia, władze starają się zastąpić formułą Frontu Porozumienia Narodowego. Prezydium KK określiło to jako budowanie porozumienia nie od fundamentu, lecz od dachu. Nieufność Związku jest zrozumiała i historycznie uzasadniona. Przez 35 lat we wszystkich wersjach Frontu Jedności Narodowej partia wyznaczała swoim partnerom żalosną rolę kibica i bezwolnego klakiera, inne siły spędzając do roli wrogów, których trzeba zniszczyć. Za fasadą Frontu grzebano rzeczywiste partnerstwo i wybieralność ciał przedstawicielskich; "Solidarność", ruch powstały z sierpniowego buntu robotników, przy poparciu całego społeczeństwa wywalczył swą niezależność i wiarygodność. Nie może tych bezcennych wartości narażać na szwank, wpisując się w stare struktury na podstawie gołosłownych zapewnień, że już teraz będą one czymś innym. Zastrzeżenia Lecha Wałęsy i jego propozycja w sprawie weta dla trzech głównych sił społecznych, głęboko uzasadnione obawy ogniw związkowych, zostały przez propagandę potraktowane jako dowód niechęci do porozumienia społecznego. Na dyskusje nie było miejsca, raz jeszcze okazało się, że proponować może tylko jedna strona.

W każdym dialogu należy uwzględnić sytuację, a także obawy partnera. Można było oczekiwać, że rząd podejmie próby rozwiązania tych obaw i wątpliwości, zrozumie je i przedstawi odpowiednie propozycje i gwarancje. Jakaż jednak była reakcja władz? Czy zapowiedź zakazu strajków, udzielania rządowi nadzwyczajnych, nie przewidzianych przez Konstytucję, pełnomocnictw miała rozładować atmosferę i skłonić "Solidarność" do udziału we Froncie Porozumienia Narodowego

Podstawą i wstępnym warunkiem porozumienia społecznego, począwszy od Sierpnia, było przyjęcie zasady nie uciekania się do siły i groźby jej użycia w rozstrzyganiu trudnych problemów, w obliczu których znalazła się Polska. Za określeniem "jak Polak z Polakiem" kryje się właśnie rezygnacja z aktów gwałtu i przemocy, także z pogroźek. A tymczasem społeczeństwo usłyszało z trybuny VI Plenum zapowiedź uzyskania przez rząd w Sejmie nadzwyczajnych pełnomocnictw, ograniczających prawa obywatelskie, zakazujących strajków. Nie są to tylko słowa, czynione są pewne przygotowania.

Zagęszcza się atmosfera, stosuje się demonstracje siły. Przeciw studentom Wyższej Oficerskiej Szkoły Pożarnictwa, którzy domagali się zachowania dotychczasowego statusu swej szkoły, użyto przemocy łącznie z desantem z helikoptera, gotowymi do działania miotaczami gazu, hełmami bojowymi, maskami przeciwgazowymi. Oficjalnie nazwano to w telewizji demonstracją siły - nie przeciw studentom, ale przeciw społeczeństwu. Czy takie małe manewry w centrum Warszawy połączone z przejęciem połączeń telefonicznych i telexowych w siedzibie "Mazowsza" i w naszym Tygodniku - to także działanie na rzecz porozumienia społecznego i wyciągnięcie ręki do zgody i współpracy?

Czym uzasadnić to nawoływanie do uzyskania nadzwyczajnych pełnomocnictw? Czy przy pomocy jednostki nadzwyczajnej MSW można zwalczyć kryzys gospodarczy? Usłużna i dyspozycyjna jak zwykle propaganda dostarcza natomiast niezbędnego alibi. "Trybuna Ludu" drukuje całe kolumny o strajkach, protestach i niepokojach, komentator radiowy aż "wzdryga się" na widok tych zestawień. Szkoda, że nie było takich list w czerwcu 1976 i w lipcu, sierpniu 1980. Cóż, nie było wtedy dyrektyw. Prawda zaś jest taka, że ilość protestów i strajków w ostatnich miesiącach wielokrotnie zmalała. Zgnębieni w kolejkach ludzie wykazują ogromną cierpliwość i opornowanie. Apele Krajowej Komisji odnoszą skutek. Pamiętać trzeba o roku 1970, 1976, gdy przy znacznie mniejszych trudnościach zabrakło wiarygodnej siły społecznej, która nawoływałaby do opanowania. Opinia publiczna - najróżniejsze jej kręgi - zaniepokojone są pogroźkami wprowadzenia ustaw wyjątkowych. Prymas Polski ks. arcybiskup Józef Glemp powiedział niedawno w Bytomiu, że porozumienie to znaczy po rozumie - nie siłą. Nie uda się jednolicie sterowaną propagandą przerzucić na "Solidarność" odpowiedzial-

ności, za to, że obecnie drogi wiodące do porozumienia zostały zablokowane.

Ale właśnie przeciw "Solidarności" kierowane są oskarżenia o wszystkie społeczne niepokoje, o niechęć do porozumienia społecznego.

Ludzie, którzy ustalili listę posłów do Sejmu, odeszli potępieni. Tym większe brzemie moralne ciąży na posłach, na każdym z nich oddzielnie, przed obywatelami, których chcieliby reprezentować. Jeśli zamiast uzgodnionego projektu ustawy związkowej uchwalą inną, sprzeniewierzą się ludziom pracy, którym mają służyć, jeśli wbrew sumieniu obywatelskiemu otworzą śluzę do powodzi, nikt im tego nie wybaczy.

KOMENTATOR

Od redakcji.

Treść komentarza, który przedrukujemy za Tygodnikiem "Solidarność" z dnia 11 grudnia 1981 r. w świetle dalszych wypadków jest bardzo znamieny i pouczający.

OSTATNI PROTEST MARYNARZA

Od prezesa stowarzyszenia „Solidarity with Solidarity“ Tadeusza Jarzembowskiego (Jarzkiego), który współpracował i przyjaźnił się z marynarzem Lucjanem Latałą otrzymaliśmy następujące pisemne oświadczenie. Podajemy je bez zmian.

Lucjan Latała, 36 lat, marynarz i członek „Solidarności“ z Gdyni, zszedł ze statku „Rogalin“ w grudniu na wiadomość o ogłoszeniu stanu wojennego w Polsce i mobilizacji marynarki. Latała oświadczył wówczas reporterom brytyjskim, że nie pozwoli ubrać się w mundur i uzbroić przeciwko polskim robotnikom.

Natychmiast wstąpił do „Solidarity with Solidarity“ i stał się jednym z najbardziej czynnych członków tej organizacji. W lutym Latała przykuł się do bariery przed londyńską Izbą Handlową, aby nie pozwolić policji na usunięcie go z drogi którą musiał przejść ambasador PRL Stanisławski na wydawane na jego cześć przyjęcie.

Podczas wizyty Papieża Jana Pawła II Latała czuł przed rezydencją Papieża w koszulce „Solidarności“. Biskup Karol Wojtyła bierzmował Lutka w Nowej Hucie, gdzie Lutek spędził swoje dzieciństwo.

W dniu demonstracji 31 sierpnia Lucjan Latała stał do północy przed ambasadą PRL dzierżąc transparent „Solidarity with Solidarity“.

Wielokrotnie dawał wyraz rozgoryczenia na niedostateczny — jego zdaniem — odźwięk na polską tragedię wśród polskiego społeczeństwa w W. Brytanii. Lucjan Latała pozostawił w Polsce żonę Danutę i dwoje małych dzieci. Rodzina Latały jest ustawicznie szykanowana przez władze reżymowe i znajduje się w wielkich trudnościach materialnych. Listy które często pisał do rodziny było konfiskowane przez cenzurę Jaruzelskiego.

Lutek Latała odebrał sobie ży-

cie na znak protestu przeciwko obojętności świata na wielką tragedię narodu polskiego. Koledzy z „Solidarity with Solidarity“ będą żegnali szlachetnego Polaka i wielkiego patriotę na uroczystym pogrzebie z flagami narodowymi oraz flagami „Solidarności“ i wzywają polskie społeczeństwo do licznego udziału.

Dokładne informacje o dacie i miejscu pogrzebu Lucjana Latały, marynarza i członka „Solidarności“, zostaną podane w prasie.

6 września 1982r.

DZIENNIK POLSKI I DZIENNIK ŻOŁNIERZA

POKOJE DO WYNAJĘCIA

TANIE, UMEBLOWANE POKOJE DO WYNAJĘCIA
W CENTRUM LONDYNU. PROSZĘ PISAĆ DO:

DANIELA BRODOWSKI
68 BERMONDSEY STREET
LONDON S.E.1 3UD, ENGLAND

Ks. FRANCISZEK BLACHNICKI

ROLA KOŚCIOŁA W PERMANENTNYM KRYZYSIE POLSKI PO-JAŁTAŃSKIEJ

Część II

KOŚCIOŁ W POLSCE JAKO OSTOJA WOLNOŚCI NARODU

Mówiąc o Kościele, mamy tu na myśli nie tylko Kościół jako instytucję reprezentowaną przez Hierarchię, ale wszystkich wierznych, wspólnotę tych, którzy uważają się za jego członków i kierują się w swoim postępowaniu motywacją chrześcijańską.

Jest rzeczą oczywistą, że w koncepcji państwa, jaką posiada rządząca nim nomenklatura, nie ma miejsca na Kościół jako niezależną instytucję, wywierającą wieloraki wpływ na życie społeczne.

W myśl założeń ateistycznych względnie antyteistycznych przyjętych przez nomenklaturę - Kościół - jak każda religia - musi zostać całkowicie wyeliminowany z życia społecznego i zniszczony.

Nomenklatura zarówno w Polsce jak w innych krajach "socjalizmu realnego" nie zrezygnowała nigdy - i nie zrezygnuje z walki z Kościołem, i z dążenia do całkowitego jego zniszczenia.

Kierując się jednak realizmem i zasadą czynienia tego, co w danym momencie jest możliwe - stopniowo wprowadza w życie ten plan. Plan ten, który w zasadzie jest ten sam we wszystkich krajach socjalistycznych obejmuje następujące punkty:

- a) należy pozbawic Kościół - na drodze administracyjnej - tych wszystkich środków, które zapewniają mu szerszy wpływ na życie społeczne jak stowarzyszenia, szkoły, instytucje i dzieła charytatywne, działalność kulturalną itp.
- b) działalność Kościoła należy o ile możności ograniczyć do sfery kultu sprawowanego w obiektach sakralnych,
- c) w żadnym wypadku nie należy dopuszczać do ekspansji Kościoła, do poszerzenia swoich wpływów, do jego rozwoju. Działalność Kościoła nie może wykroczyć poza "status quo ante".
- d) kierowanie sprawami Kościoła jest także objęte nomenklaturą. Konkretnie wyraża się to przez powołanie Urzędu do Spraw Wyznań, od którego zależne są wszelkie organa administracji w sprawach dotyczących Kościoła. Od tego urzędu należy coraz bardziej uzależniać biskupów i ogół duchowieństwa.
- e) Należy ograniczać, krępować i utrudniać działalność Kościoła przez różnego rodzaju ustawy i przepisy administracyjne oraz zarządzenia.
- f) trzeba dążyć do laicyzacji życia społecznego i kulturalnego, i stopniowo odbierać Kościołowi wyznawców przez propagandę oraz wychowanie laickie i materialistyczne.
- g) Przede wszystkim działalność antykościelna nomenklatury zdążyła do jednego celu: aby Kościół był lojalny wobec władzy, tzn. aby w niczym nie kwestionował jej absolutnego charakteru i we wszystkim uznawał swoją zależność od niej.
- h) W walce z Kościołem trzeba unikać wszystkiego, co miałyby jaskrawy charakter prześladowania, gwałcenia sumień i stwarzać pozory, że w ustroju socjalistycznym jest respektowana wolność sumienia i wyznania.

Czy i w jakim stopniu nomenklatura zdoła zrealizować powyższy plan zniszczenia względnie wyeliminowania Kościoła - przy pomocy

tych wszystkich elementów, środków i metod przedstawionych powyżej w pierwszej części artykułu?

Ogólnie trzeba odpowiedzieć na to pytanie, że nie tylko udało się nomenklaturze wyeliminować Kościoła, ale Kościół stał się w tym czasie duchowym przywódcą i ostoją wolności całego Narodu.

Przez cały ten okres z górną 35 lat Kościół trwał w stanie otwartej czy ukrytej walki z systemem, w walce tej pozostał suwerennym podmiotem i partnerem, i z walki tej nie wyszedł pokonany ale umocniony, powiększając a nie pomniejszając swój wpływ na Naród, który w Kościele znalazł jedyną ostoję swojej wolności.

Owszem, udało się tzw. władzy ludowej zrealizować w dużej mierze pierwszy z powyżej wymienionych punktów swojego planu. W pierwszych latach powojennych dokonano się "przycięcie" struktur i dzieł Kościoła do modelu, jaki nomenklatura postanowiła tolerować, jako punkt wyjścia realizacji dalszych punktów planu. Zlikwidowano więc Akcję Katolicką, stowarzyszenia katolickie, upaństwowiono czy zamknięto ogromną ilość szkół i zakładów wychowawczych, dzieł charytatywnych, odebrano Kościołowi wiele wydawnictw, a te które pozostawiono, bardzo ograniczono w zasięgu swego działania.

Zdawało się więc że Kościół rzeczywiście został zepchnięty do zakrystii i skazany na vegetację i stopniowe zamieranie. Stało się jednak inaczej. Kościół pod przewodnictwem Prymasa Kardynała Stefana Wyszyńskiego i swojego Episkopatu rozwinął dynamikę apostołską i duszpasterską w sposób nieoczekiwany. Bilans tej walki Kościoła z sowieckim systemem zniewolenia można przedstawić w następujących stwierdzeniach - oceniających sytuację równoleżnikowo do przedstawionych w pierwszej części komponentów systemu.

1 Kościół a totalitaryzm systemu

Trzeba stwierdzić najpierw ogólnie, że Kościół nigdy nie ugiął się przed presją systemu, aby uznać go za instancję najwyższą i absolutną. Kościół przez cały ten okres - aż do ogłoszenia stanu wojennego włącznie, konfrontował polską rzeczywistość z absolutną normą prawdy i prawa etycznego. Czynił to w wielu konkretnych sytuacjach przez swoją Hierarchię w listach pasterskich protestach i memoriałach, ale także w niezliczonych przypadkach w codziennej działalności, na ambonie, w konfesjonale, w kancelarii parafialnej i salce katechetycznej.

Dzięki tej postawie i działalności Kościoła - nomenklatura zawsze była kwestionowana w swej pretensji do uznania jej za instancję ostateczną a jej działalność zawsze stała pod osądem moralnym Kościoła. W narodzie istniała wskutek tego świadomość istnienia instancji wyższej niż totalna dyktatura systemu i ta świadomość duchowej wolności miała ogromne znaczenie dla walki wyzwolenczej całego narodu.

2 Kościół a nomenklatura

Kościół był i jest jedyną instytucją o zasięgu krajowym w Polsce Ludowej, która nie jest kierowana przez nomenklaturę. Nie ma nomenklatury wewnątrz Kościoła - chociaż ograniczono pełną wolność w obsadzaniu stanowisk kościelnych. Urzędnicy resortu od spraw wyznań na różnych szczeblach inwigilują Kościół, utrudniają jak mogą jego działalność - ale oni nie rządzą Kościołem, i nie uzależniają go od siebie we wszystkim (jak np. w Czechosłowacji i innych krajach). Biskupi i kapłani idą wprawdzie do Urzędu względnie Wydziału do Spraw Wyznań, ale nie po to, aby przyjmować dyspozycje i rozkazy, ale po to, aby walczyć i upo-

minać się o swoje prawa. Świadomość niezależności i partnerstwo w stosunku do Urzędu do Spraw Wyznan cechuje ogół Episkopatu i duchowieństwo (co nie wyklucza istnienia wyjątków - w postaci pojedynczych ludzi).

3 Kościół a Służba Bezpieczeństwa

Jest faktem, że Kościół w Polsce jest inwigilowany przez olbrzymi aparat Służby Bezpieczeństwa, który podsłuchuje rozmowy telefoniczne, kontroluje listy, gromadzi informacje i prowadzi kartoteki oraz szantażuje poszczególne jednostki spośród księży. Kościół jest traktowany w Polsce jako organizacja przestępcza.

Kościół jednak nie jest steroryzowany przez Służbę Bezpieczeństwa. Także tu jest sytuacja walki i partnerstwa. Księża przywykli do tego, że są inwigilowani i zachowują środki ostrożności, wielu w ogóle nie robi z tego problemu. Służba Bezpieczeństwa często zdradza kompleksy niższości wobec księży, czując ich duchową przewagę.

4 Kościół a wojsko ludowe

Mimo iż duszpasterstwo wojskowe jest faktycznie zablokowane przez stworzoną tylko jako parawan propagandy sieć kapelanów wojskowych, duszpasterstwo Kościoła nie rezygnuje z prób oddziaływania na młodzież poborową - przed poborem, w czasie urlopów itp. Dwuletnie szkolenie ideologiczne rzadko wpływa na zmianę postaw religijnych wyniesionych z rodziny i przez oddziaływanie duszpasterskie.

Eksperyment zabierania alumnów seminariów duchownych do wojska - nie przyniósł oczekiwanych rezultatów - w większości wypadków przyczyniło się to do umocnienia powołania - i w końcu z tego zrezygnowano.

5 Kościół a partia

Stosunek Kościół - Partia nie układał się w Polsce na zasadzie wyraźnej konfrontacji ideologicznej. Partia w praktyce nie egzekwowała konsekwentnie zerwania z religią i praktykami religijnymi wiedząc, że wtedy utraciłaby wielu swoich członków. Jawne i pokątne praktyki religijne członków partii były zjawiskiem dosyć rozpowszechnionym.

Również Kościół nie stawiał ostro sprawy przynależności do Partii zgodnie z wymaganiami dyscypliny kościelnej - odwołując się raczej do zasady "bona fides" i interpretując dosyć szeroko sprawę przymusu. Trudno rozstrzygnąć tutaj problem słuszności tej postawy. W każdym razie w praktyce nauczono się rozróżniać partyjnych zaangażowanych (prawdopodobnie w ten sposób rozszyfrowano członków nomenklatury) od oportunistów, "nieszkodliwych" lub ludzi słabych tak czy inaczej przymuszanych do wstąpienia do partii.

6 Kościół a administracja

Administracja z pewnością wielorako utrudnia i krępuje działalność Kościoła. Z drugiej strony te trudności przyczyniają się do duchowej mobilizacji duchownych i świeckich katolików, do rozwinięcia wielu inicjatyw.

Sytuację na odcinku Kościół - administracja trafnie ilustruje przykład użyty w kazaniu przez jednego z księży biskupów: jeżeli rośnie drzewo - i ktoś chciałby zahamować ten rozwój przez założenie żelaznej obręczy - co wtedy się stanie? Drzewo będzie rosło dalej - albo rozsadzi obręcz, albo ją obrośnie.

W ten sposób życie okazuje się silniejsze od krępujących je lub "nieżyjących" przepisów. Wiele ustaw i przepisów administracyjnych wydanych dla skrępowania Kościoła nigdy nie weszło w życie (np. zarządzenie zakazujące używania megafonów w kościołach, nakazujące poddawaniu cenzurze przeżroczki, rejestrowaniu punktów katechetycznych itp.).

7 Legalizm a sumienie

Rola Kościoła w obronie wolności zaznacza się szczególnie w konfliktach pomiędzy legalizmem postulowanym przez nomenklaturę a sumieniem. Kościół w wielu wypadkach otwarcie potępił ustawy niezgodne z prawem moralnym i sumieniem oświadczając, że nie mogą one obowiązywać w sumieniu. W niezliczonych wypadkach księża i świeccy katolicy odrzucają ustawy niezgodne z prawami człowieka i obywatela. Dotyczy to szczególnie ustaw i przepisów odnośnie spraw budowlanych. Wybudowano w Polsce tysiące sal katechetycznych bez zezwolenia i wbrew przepisom w obliczu zasadniczego odmawiania zezwoleń przez Wydziały do Spraw Wyznan. Ks. Biskup Ignacy Tokarczuk w Przemyślu wybudował w okresie 10 lat około 150 kościołów i kaplic bez zezwolenia władz. Również przepisy dotyczące zgromadzeń (procesje, pielgrzymki) oraz cenzury i wydawnictw są ogólnie odrzucane jako uniemożliwiające Kościołowi spełnianie jego misji. W historii 35-lecia została wydana ogromna ilość wyroków skazujących na grzywny pieniężne lub utratę wolności, które były przyjmowane z godnością a nawet z radością, jako prześladowanie w imię sprawiedliwości i wiary. W ten sposób droga wyzwolenia bez przemocy przez dawanie świadectwa prawdzie i przewyciężenie lęku - rodziła się w wieloletnich zmaganiach Kościoła - aż wybuchła z wielką siłą w bezkrwawej rewolucji Solidarności.

8 Ambona - kościelny środek masowego przekazu

Monopol informacji nomenklatury mającej w swoim ręku wszystkie środki masowego przekazu i cenzurę nie obejmuje jednego środka społecznego przekazu, który jest w ręku Kościoła. Jest to ambona.. W każdą niedzielę - w dziesiątkach tysięcy kościołów i kaplic, których sieć obejmuje cały kraj, które są bezpośrednio dostępne dla wszystkich mieszkańców - głoszone jest słowo wolne, nieskrępowane, będące poza zasięgiem cenzury. Kilkanaście milionów ludzi gromadzi się co niedzielę pod ambonami, aby słuchać tego słowa! Listy pasterskie, komunikaty informują, naświetlają aktualne problemy, oceniają wydarzenia i fakty z punktu widzenia duchowej skali wartości. 35 lat nomenklatura sprawuje rządy - a nie było jeszcze dotąd próby generalnego zakwestionowania tej kościelnej, nie zależnej sieci przekazu..

9 Katecheza a szkoła

Także monopol oświaty i wychowania jest złamany przez Kościół. Kościół bowiem przez swój rozbudowany system katechizacji przykościelnej dubluje dokładnie system szkolny. Nie ma przedszkola, szkoły podstawowej lub średniej dla którejby Kościół nie zorganizował katechizacji. Kilkudziesięciotysięczna armia katechetów: księża, katechetek zakonnych i świeckich utrzymuje tę gigantyczną sieć. Jedna lub dwie godziny katechezy w tygodniu - na którą dzieci i młodzież przychodzą dobrowolnie, po lekcjach szkolnych nieraz z wielkim poświęceniem - w atmosferze chrześcijańskiej prawdy i miłości - ma większe znaczenie wychowawcze niż o wiele większa ilość lekcji szkolnych w warunkach materialnych nieporównanie lepszych.

Trzeba tu jeszcze wspomnieć wysiłki oświatowo-wychowawczy Kościoła w ramach duszpasterstwa akademickiego na wszystkich wyższych uczelniach, w ramach duszpasterstwa stanowego, zawodowego i specjalistycznego oraz wysiłki duszpasterstwa rodzin dla wspomagania ich funkcji wychowawczej.

10 Kościół a kultura

Możliwość Kościoła w dziedzinie kultury są niewspółmiernie mniejsze niż możliwości państwowego monopolu. W warunkach wegetującej, odciętej od źródeł narodowych tradycji, modelowej kultury narzuconej przez system, znaczenie kulturotwórcze Kościoła jest ogromne. Kościół jest mecenasem sztuki sakralnej, która nie podlega skrepowaniu. Kościół ma wielkie możliwości w dziedzinie muzyki. Można tu wspomnieć chociażby coroczne Sacrosongi - festiwale piosenki religijnej. Niewymierny w końcu jest wpływ kulturotwórczy inspiracji Kościoła i tradycji chrześcijańskiej we wszystkich dziedzinach.

11 Kościół a życie społeczne

Nie dotykam tutaj problemów wpływu Kościoła na kształtowanie się problemów społecznych związanych z życiem gospodarczym i pracą ludzką, bo łączy się to z problemem stosunku Kościoła do Solidarności, o czym mowa będzie osobno. Trzeba jednak wspomnieć, że Kościół z pozycji katolickiej nauki społecznej zawsze ustosunkowywał się do problemów społecznych piętnując niesprawiedliwość i krzywdy, ukazując źródła chaosu i występując w obronie robotników. Można tu wspomnieć chociażby doroczne pielgrzymki robotników śląskich do Piekar Śl., skupiające około 200 tysięcy robotników, na których zawsze poruszano aktualne problemy społeczne, np. problem pracy niedzielnej.

Kościół przełamał także monopol zrzeszania się i gromadzenia. Przy prawie całkowitym sparaliżowaniu oddolnego, spontanicznego życia społecznego przez system - odrodziło się ono w dużej mierze w życiu Kościoła, zanim doszło do rewolucji Solidarności. Wszędzie w oparciu o Kościół gromadziły się spontanicznie grupy młodzieży, studentów, małżeństw itp., spotykające się nie tylko w pomieszczeniach kultu, ale w salkach i mieszkaniach, a w okresie letnim na wędrownych w atrakcyjnych okolicach turystycznych. Tysiące takich grup nieformalnych - przeważnie prowadzonych przez księży - można było spotkać latem na szlakach górskich i innych.

Na podłożu działalności duszpasterskiej Kościoła stało się na wet możliwe powstanie młodzieżowego ruchu odnowy (na wzór zachodnich ruchów takich jak Focolare, Cursillo, Ruch z Taize lub ruch odnowy charyzmatycznej). Ten ruch znany pod nazwą Ruch Światło-Życie jest swoistym i jedynym tego rodzaju fenomenem w całym bloku komunistycznym. W roku 1981 około 45 tysięcy młodzieży uczestniczyło w całej Polsce w 15-dniowych rekolekcjach zwanych oazami. Mimo przeszkód ze strony administracji i prób zdławienia ruchu rozwijał się on dynamicznie z roku na rok. Około 280 tysięcy ludzi, przeważnie młodych, przeszło na przestrzeni 10 lat formacje oazową.

Ruch ten jest jednym z przejawów żywotności Kościoła, której nie zdołał zdławić cały system komunistycznego zniewolenia.

12 Kościół a demoralizacja

Krótko jeszcze należy wspomnieć o walce Kościoła z demoralizacją. Walka z alkoholizmem, w obronie poczętego życia, zawsze leżała w programie Kościoła, wyzwalała wiele różnych inicjatyw. Cała wielka nowenna przed obchodem tysiąclecia Chrztu Polski uwa-

złiwila naród na problemy moralne. Wskutek działania przyczyn, o których była mowa powyżej, trudno powiedzieć, żeby ta walka była w wystarczającym stopniu skuteczna. W każdym razie dzięki Kościołowi istnieje jeszcze w Polsce ogólna, chrześcijańsko-zorientowana świadomość moralna, która wyraźnie przeciwstawia się materialistyczno-socjalistycznej koncepcji życia ludzkiego - co nie zawsze można powiedzieć o społeczeństwach Zachodu.

13 Zwycięstwo Krzyża

Na tym możemy zakończyć ten z konieczności szkicowy, pobieżny i syntetyczny opis roli Kościoła w permanentnym kryzysie Polski pojałtańskiej. Z zestawienia tego opisu z poprzedzającym opisem sowieckiego systemu zniewolenia, narzuconym Polsce w wyniku układu w Jałcie, jasno wynika, że Kościół w Polsce stał się w tym z góra 35-letnim okresie prawdziwa ostoja wolności i jakby katalizatorem jego walki wyzwolenczej. Kościół stał się rzeczką Narodu, obrońcą jego tradycji, kultury i wartości określających jego duchowość. Tą szczególną symbiozą Kościoła, chrześcijaństwa i aspiracji Narodu, który próbowano zniewolnić, ma tutaj uzasadnienie nie tylko tradycyjno-historyczne ale tłumaczy się głównie tym, że zagrożenie przez system sowieckiej nomenklatury podstawowych wartości człowieka i jego godności czyli wolności znalazło swojego obrońcę w Kościele starającym się w tym dziejowym momencie być wiernym swojej misji.

Nic tak bardzo i tak wymownie nie wyraża bilansu tej walki jak wydarzenie, które miało miejsce w Warszawie w dniu 6 czerwca 1979 roku. Na Placu Zwycięstwa w Warszawie nastąpiło spotkanie Papieża Jana Pawła II, syna Narodu polskiego z kilkuset tysięczną rzeszą mieszkańców stolicy i z całym narodem skupionym przy telewizorach. Na Placu Zwycięstwa - trzeba dodać: Czerwonej Armii i sowieckiej rewolucji w Polsce - wzniesiono ogromny Krzyż - z zawieszoną na nim wielką czerwoną stułą, znakiem zwycięstwa Chrystusa Ukrzyżowanego i Zmartwychwstałego. Stojąc pod tym Krzyżem na Placu Zwycięstwa - wypowiedział Papież w trakcie swojej homilii te słowa: "Nie wolno nikomu wyřączyć Chrystusa z życia narodu".

Po tych słowach rozległy się oklaski, które trwały chyba z 15 minut. A potem spontaniczny śpiew: My chcemy Boga. To był moment, w którym Papież uświadomił narodowi sens duchowej walki 35-lecia. I to był początek wielkiego plebiscytu 10 dni pielgrzymki Papieża, który wykazał, że ogromny wysiłek 35 lat dla zniewolenia ducha narodu zakończył się wielkim fiaskiem, że nic z tego wszystkiego nie pozostało. Wtedy naród się zjednoczył, odnalazł swoją samoświadomość, poczuł swoją siłę - przeżył tajemnicę zwycięstwa Krzyża.

14 Prawda - Krzyż - Wyzwolenie : Program Kościoła i Narodu

Bez powyższego wydarzenia na Placu Zwycięstwa w dniu 6 czerwca i w następnych dniach - nie sposób zrozumieć wydarzeń polskiej złotej jesieni 1980 roku. Nie sposób zrozumieć tej przedziwnej jedności 10 milionów robotników i skupionego wokół nich Narodu. Nie sposób zrozumieć tego zrywu wolności 15 miesięcy, który ogarnął robotników, chłopów, inteligencję, studentów i młodzież.

Z kolei nie sposób zrozumieć wydarzenia czerwca 1979 roku, bez całej historii tej duchowej walki minionych 35 lat.

Stawia się pytanie o rolę Kościoła w wydarzeniach sierpnia 1980 i następujących miesięcy, o stosunek Kościoła do Solidarności. Mówi się, że Kościół wtedy jakby stanął na boku, jakby zaskoczony, a obok niego stanęła nowa, trzecia siła.

Aby odpowiedzieć na to pytanie o rolę Kościoła w zrywie wolnościowym Solidarności - trzeba wskazać na rolę Kościoła w poprzedzającym 35-leciu.

Nie byłoby sierpnia 1980 roku bez całego tego procesu duchowych zmagani od roku 1945, w których Kościół odegrał tak kluczową rolę.

Nie można zrozumieć zrywu wolnościowego polskich robotników Wybrzeża a potem całego kraju - bez zrozumienia podłoża, czyli całości kształtu duchowych zmagani poprzedniego okresu. Daleki od rzeczywistości będzie ten, kto chciałby ją całą wtłoczyć w ramy schematu gospodarczo-społecznego czy politycznego. Dopiero na tle całego podłoża tej rewolucji można zrozumieć, dlaczego głównymi jej hasłami czy akcentami stały się słowa: Prawda i Wyzwolenie. Polakom chodziło przede wszystkim - zarówno robotnikom, jak innym (którzy dlatego tak spontanicznie włączyli się do tej rewolucji) - o Prawdę, o wyzwolenie z niedającego się już dłużej znieść potwornego zakłamania. "Polacy potrzebują tak samo prawdy jak węgla" - powiedział kiedyś Wałęsa dziennikarzom pytającym, dlaczego robotnicy strajkują, zamiast pracować, aby wyjść z kryzysu.

Polacy przez robotników upomnieli się o godność człowieka, który już dłużej nie chciał być człowiekiem zniewolonym. Polacy przede wszystkim zbuntowali się przeciw niewoli lęku, który nie pozwala żyć prawdzie. Przełamali barierę strachu i poznali, że to jest droga do zwycięstwa.

Polacy w tej swojej rewolucji podjętej w imię Prawdy i Wyzwolenia odkryli jeszcze jedno istotne ogniwo, łączące te dwie wartości - mianowicie Krzyż. Krzyż jako symbol walki bez użycia przemocy, bez gwałtu, bez przelewu krwi. Krzyż jako symbol walki bez nienawiści, z gotowością przebaczenia nawet wrogom i mordercom.

Istnieje głęboki, wewnętrzny związek pomiędzy Krzyżem wzniesionym na Placu Zwycięstwa w Warszawie - a krzyżami podwyższonymi w Stoczni im. Lenina i w wielu innych strajkujących zakładach. Pomiedzy Krzyżem na Placu Zwycięstwa, a pomiedzy Krzyżami wzniesionymi przed bramą Stoczni Gdańskiej dla uczczenia ofiar grudnia 1970. Tak jak istnieje głęboki, wewnętrzny związek pomiędzy zasiewem 35 lat Kościoła a plonem złotej, polskiej jesieni roku 1980.

x x x

Teraz jednak żyjemy w cieniu wydarzeń 13 grudnia. Co oznacza to wszystko, co zostało wyrażone powyżej w obliczu tego co zaistniało z dniem 13 grudnia? Czy 13 grudnia nie oznacza końca nadziei, zakłamania się wszystkiego co upajało radością w minionym roku, czy nie została zakwestionowana słuszność sformułowanych powyżej zasad, czy nie trzeba pozbyć się złudzeń?

13 grudnia - to przegrana bitwa, ale nie przegrana wojna.

13 grudnia - to początek zimy, po której musi nastąpić wiosna.

13 grudnia nie wprowadził do sytuacji zmian istotnych, jakościowych, ale tylko zmiany ilościowe.

13 grudnia jest dniem słabości i klęski nomenklatury, dniem ostatecznego zakłamania się jej z tak wielkim trudem przez 35 lat budowanego i wyrafinowanego systemu zniewalania.

Jeżeli siła tego systemu leżała w kłamstwie, jeżeli system był mocny o tyle, o ile wierzano w jego kłamstwa, to teraz stał się on słaby, bo nikt już nie wierzy jego kłamstwom!

Pozostała tylko brutalna siła milicyjnych janczarów, wspiera-

ZWIERZENIA KOMISARZA

Od redakcji. W drugiej połowie lutego br. odbyło się spotkanie aktywu partyjnego Polskiego Radia i Telewizji z komisarzem wojskowym tej instytucji płk. Wiślickim. Podajemy tu fragmenty dyskusji, która pozwoli na zgłębienie wiedzy o planach przeciwnika w jego walce z Narodem.

Płk Wiślicki: niektórzy towarzysze mówią, że ta Solidarność to był taki papierowy tygrys, który został zlikwidowany jednej nocy z 12 na 13 grudnia, przestał być groźny, przestał funkcjonować. I na tle tego przekonania występowały takie wypowiedzi, że w zasadzie zwyciężyliśmy, i że już czas święcić zwycięstwo, skrócić albo odwołać stan wojenny, że wszystko jest w porządku. Takie stanowisko reprezentowali szczególnie towarzysze, którzy rozsiedli się w swoich fotelach, które niedawno były jeszcze zagrożone, a teraz pod parasolem wojska zagrożone już nie są. Otóż taka ocena sytuacji jest wysoce błędna, więcej - jest wysoce szkodliwa. Bo sytuacja, towarzysze, jest złożona, skomplikowana i w zasadzie trudno prognozować jak się ona rozwinie w ciągu najbliższego miesiąca. I jeżeli któryś z was pyta - jak długo będzie trwał stan wojenny w Polsce, to wydaje mi się, że odpowiedź jest prosta, jednak to co prowadzi do jej zrealizowania jest niesłychanie trudne. Otóż stan wojenny w Polsce trwał będzie dotąd, dokąd nie odrodzi się partia. Przyczym nie mam tu na myśli biurokracji partyjnej, bo ta odradza się szybko, ale mam na myśli POPy w zakładach pracy. Rozumowanie to jest oparte na następującej przesłance: mamy stan wojenny i z tego stanu może być wyjście albo w dyktaturę, albo w demokrację. Nie ma trzeciej pośredniej możliwości. Jeżeli mówimy o przejściu w demokrację w ustroju socjalistycznym, a takie jest założenie - to musi być jakaś siła wokół której ta demokracja będzie się ogniskować. W naszej sytuacji taką siłą może być wyłącznie partia. Nie może być mowy o jakimś pluralizmie politycznym, o tej czy innej opozycji mniej lub bardziej zorganizowanej. Dlatego też przesłanki do zniesienia stanu wojennego zaistnieją tylko wtedy, kiedy partia będzie mogła przejąć kierownictwo polityczne zakładami pracy, a stąd wynika, że stan wojenny trochę w tym kraju potrwa. To nie jest sprawa miesięcy, tylko to jest sprawa lat (szum na sali). Tak towarzysze, to może smutne, ale prawdziwe. Oczywiście ja wiem, że przejęcie przez partie kierownictwa w zakładach to w tej chwili hasło, ale problem walki politycznej polega na tym, aby została ona w określony sposób zrozumiana. Nie zaakceptowana. Nie żądajmy tego od całego społeczeństwa. Do akceptacji daleko. Czyli odpowiadając na pytanie często zadawane - jak długo będzie trwać stan wojenny? Odpowiadamy: długo, i na to przynajmniej wojsko jest przygotowane. Na tym tle rodzą się inne problemy związane z ideologicznym oddziaływaniem na społeczeństwo. Ostatnio w sposób wyraźny obserwujemy, że aktywizują się elementy antysocjalistyczne wewnątrz kraju. Po szoku, jakim było wprowadzenie stanu wojennego, zresztą na marginesie muszę stwierdzić, że jego wprowadzenie odbyło się w sposób lepszy niż przewidywalismy, cały ten system organizacyjny został wprowadzony tak sprawnie, przy tak małych o-

fiarach, że są one wielokrotnie niższe od przewidywanych, od tego, co się zakładało wtedy, kiedy rodziła się koncepcja wprowadzenia stanu wojennego i koncepcja techniki jego wprowadzenia. Było to dużym szokiem dla przeciwnika ideologicznego, jednak obecnie obserwujemy, że te zjawiska szoku przestają funkcjonować i przeciwnik zaczyna się organizować.

Może na tym tle kilka uwag. Sprawa Solidarności związana jest ze sprawą ruchu związkowego, a koncepcji ruchu związkowego w tej chwili jeszcze nie ma. Jedno wiadomo, że nie może to być ruch związkowy organizacji regionalnych. To wiadomo na pewno. Ale co dalej? Tego nikt nie wie. Premier powiedział w sejmie, że takie będą związki jaka będzie wola klasy robotniczej. Ja bym podchodził ostrożnie do tego hasła, bo mam poważne wątpliwości, czy dla funkcjonowania państwa byłoby korzystne tworzyć związki zgodne z wolą klasy robotniczej (głosy z sali: my tak samo!) Ale co obserwujemy teraz? Obserwujemy, że Solidarność w tejże tak powiem wersji podziemnej, zaczyna się coraz bardziej organizować. I te organizacje zaczynają funkcjonować. Przy czym ja przywiązuję znacznie mniejszą wagę do różnego rodzaju typu ulotek. Natomiast wskaźnikiem organizacji są różnego typu biuletyny, które ukazują się jako pisma z określonymi numerami. Np. jeżeli w Warszawie wychodzi "Tygodnik wojenny" i jeżeli wyszło już 5 numerów tego biuletynu to znaczy, że istnieje jakaś grupa, która zajmuje się wydawaniem tego pisma i że zaczyna funkcjonować pewien określony system. Takich tytułów - ja wprawdzie nie mam danych z MSW - jest znacznie więcej. Co do treści artykułów zamieszczanych w tych nielegalnych pismach wynika? Otóż chodzi przecież o wyrobienie u członków związku przekonania, że Solidarność istnieje i organizuje się w danej sytuacji.

Następnie w artykułach zamieszczanych w tych pismach nielegalnych przestrzega się przed działaniami typu terrorystycznego. Wręcz zabrania się działań typu terrorystycznego. Bujak w wywiadzie - o Bujaku za chwilę - dla jednej z amerykańskich stacji telewizyjnych powiedział, że chodzi o organizowanie małych niezależnych grup wielkiego oporu. Oporu biernego, nie czynnego. Ten opór ich zdaniem może przybierać różne formy. Chodzi przede wszystkim o zwalnianie tempa pracy, gdyż jeżeli jest ono odpowiednio stonowane nie może powodować represji. Inne formy to: różnego rodzaju petycje do rządu i premiera, i te petycje już też zaczynają się pojawiać. Dalej kolejna wskazówka jest taka: w ostatecznym wypadku organizować strajki z tym, że organizować je metodą pulsującą. Bo wiadomo, że jeżeli zostanie zorganizowany strajk, to w ten czy inny sposób będzie złamany. Powiedzmy - zakład zaczyna strajkować, przyjeżdżają oddziały ZOMO żeby strajk złamać, to po prostu w takim wypadku Bujak i spółka radzą: przestać strajkować i przystąpić do pracy. Po jakimś czasie ZOMO odjeżdża, to z powrotem organizować strajk. Są wskazówki dotyczące pewnego działania wizualnego, które mają uzmysłwić, że Solidarność funkcjonuje: gaszenie świec o określonej porze, zapalanie świeczek. Wiemy, że często te akcje się udają. Kolejnym kierunkiem jest ostrzeganie przed współpracą. Wzywają na przykład do zbierania dowodów przeciwko - jak oni to nazywają - kolaborantom, żeby się z nimi w sprzyjającym czasie rozprawić. Członkom Solidarności grożą, że w wypadku jakiegokolwiek współpracy z władzami będą wydaleni ze związku, kiedy Solidarność (długie milczenie) no... zostanie odrodzona.

Ciąg dalszy w następnym zeszycie.

Wyjątki z listu z kraju

....Maciek, przeniesiony po raz czwarty od dnia 13 grudnia ub. roku, otrzymał paczkę od Ciebie w całości. W obozie, w którym przebywa, internowani uczą się pilnie języków obcych, urządzili sobie orkiestrę i dokształcają się. Jedzenie skromne lecz są dokarmiani przez swoje domy, Polski i Międzynarodowy Czerwony Krzyż. Z czterech obozów, w których Maciek siedział, najnowocześniejszym jest obóz w Załężu koło Rzeszowa /30 minut autobusem od Rzeszowa/. Jest to więzienie wybudowane nie cały rok temu, budynki czteropiętrowe, nowoczesne pralnie, warsztaty krawieckie, ślusarskie, itp.

....Bóg raczej wie, kiedy Maćka wypuszczą. Jego żona stara się jak może i zawozi mu paczki, których waga jest bardzo ograniczona. Natomiast paczki z zagranicy internowani otrzymują w każdej ilości albowiem są one opłacane walutą obcą i nie wolno ich okradać. Z tego też powodu lepiej będzie, abyś Ty w przyszłości wysyłał paczki bezpośrednio na obóz Maćka, gdyż ryzyko jest minimalne nawet w przypadku zmiany adresu. W innych obozach były podobno kradzieże, ale zostały zlikwidowane po zgłoszonej reklamacji, szczególnie z zagranicy.

....Pytasz, jak sobie radzimy na "wolności" ?

Jak wiesz, rodzzonego syna nie wolno mi odwiedzić w obozie. Mimo to wybrałam się do niego, aby sprawdzić czy tak jest. Po 11 godzinach jazdy pociągami i autobusami w jedną stronę /trzy przesiadki/, na stojąco i w niesamowitym tłoku, wróciłam do domu i odchorowałam całą eskapadę. Dobrze jeszcze, że odebrali ode mnie paczkę i obiecali doręczyć ją synowi /co też zrobili/. Znajomi i koledzy Maćka okazują mi za to wiele życzliwości i pomocy, dbają aby mnie i wnukowi, którego mam na utrzymaniu gdyż synowa pracuje, niczego nie zabrakło. Wszyscy trzymamy się solidarnie i pomagamy sobie poprzez parafię kościelną. Z powodu choroby nóg trudno mi jest chodzić, to te "biedulki" przynoszą mi paczki przysłane z zagranicy do domu. Pomagają rodzinom internowanych, osobom chorym lub takim, które nie mogą żyć ze skromnych rent inwalidzkich czy emerytanych.

....gorzej jest z Jurkiem, synem naszej śp siostry. 37-letni magister wegetujący na rencie inwalidzkiej. Na dobitkę ma na utrzymaniu 12-sto letnią córkę, która rośnie i potrzebuje odpowiednie wyżywienie a tu nie ma skąd. Jeżeli możesz - zaopiekuj się nimi i pamiętaj o nich. Nikt inny nie pomógł im dotychczas. Niezależnie od tego napisałam do niego list z prośbą, aby zwrócił się o pomoc do parafii kościelnej, do której należy. Czy to robi - nie wiem, gdyż jest on bardzo ambitny chociaż nie ma racji. Pamiętam gdy po wprowadzeniu stanu wojennego w kraju ludzie naprawdę dobrze sytuowani pierwsi rzucili się na te nasze paczki, aby zapchać swoje korytka...jak...Dlaczego więc my nie mamy korzystać z pomocy przeznaczonej dla potrzebujących?...

Podpis

/Nazwisko i adres znane/

Redakcji

oo

Tu spoczywa
towarzysz Wojciech Jaruzelski

Ostoja systemu sowieckiego w Polsce,
Twórca obozów koncentracyjnych w Polsce
Niszczyciel narodu polskiego,
Niszczyciel kultury i majątku polskiego.

Niech mu ziemia polska ciężką będzie !

PIEŚŃ DZIADOWSKA O WOJNIE POLSKO-JARUZELSKIEJ

Trzynastego grudnia roku pamiętnego
Zdarzyło się w Polsce coś niebywałego
Banda oficerów zdrajcy Generała
Z własnym swym Narodem wojnę rozpętała.

Zamkli telefony łagry otworzyli
Najlepszych Polaków w łagrach uwięzili
Lech Wałęsa siedzi, kilku innych zwało
Może im się uda unieść skórę cało.

Fabryki, kopalnie wzięli szturmem krwawym
Ale przez to partii nie przybyło chwały
W radio, telewizji jeden program dają
I tylko partyjne szmatławce wydają.

Chłopakom z poboru służbę przedłużają
Place i ulice nimi obsadzają.
Marznie wiara w uszy i klnie Generała
Żeby go raz wreszcie jasna krew zalała.

Zaleje, zaleje - choć może nie zaraz
Już się o to Reagan i świat cały stara
Zewsząd ślą pogroźki, protesty, żądania
Odwołania wojny, ustąpienia drania.

A gdy już szczęśliwie największy bandyta
Czego mu lud życzy - wyciągnie kopyta
Za nim pójdą inni, pomniejsi bandyci
I naród znów władzę w ręce swoje chwyci.

Solidarność, wolność, sprawiedliwość wróci
I Bóg jeszcze wszystko na dobre obróci.
Pani Jasnogórska i Polski Królowa
Naród zawsze wierny od zguby zachowa.

oooooooooooooooooooooooooooo

Oslo

FLORIAN KRUSZYK

(Z MORGENBLADET, dn.16.09.1982 - I Brennpunktet, autor: C.C.)

Echa okupacji ambasady PRL w Bernie cichną coraz bardziej jednak niektóre wiadomości nadal przeciekają. Kierownik akcji tzw "pułkownik Wysocki" został zidentyfikowany i nazywa się Florian Kruszyk. Przybył do Austrii z Polski w 1967-1968 r.

We Wiedniu otrzymał wyrok sądowy skazujący go na 10 miesięcy więzienia, które odsiedział i został wypuszczony w 1968 roku na wolność. Oficjalna Agencja Prasowa PRLu donosiła wtedy, że Kruszyk był zamieszany w aferę fałszowania wiz, współpracował z wywiadem NRF i należał do ruchu podziemnego w Polsce.

ARBEITER ZEITUNG, organ austriackiej Socjaldemokracji, pisze, że stoimy tutaj przed typowym aktem dezinformacji ponieważ F.Kruszyk został skazany przez sąd nie za fałszowanie wiz lecz za szpiegowanie w polskich kołach uchodźczych, które infiltrował na rozkaz Służby Bezpieczeństwa i donosił do Warszawy. W swoich zeznaniach przed władzami austriackimi Kruszyk podał, że jest porucznikiem Służby Bezpieczeństwa w Polsce. Z tego wynika, że F.Kruszyk może być oficerem SB i człowiekiem Jaruzelskiego, a hipoteza prowokacji w przypadku okupacji ambasady pozostaje nadal aktualna.

ZA GENERALA

Za słowa kłamstwa splugawione,
 Za mundur bratnią krwią splamiony,
 za ręce siłą rozłączone,
 za oczy dziecka przerażone -
 Obnoś swój triumf w partyjnej chwale
 Naród dziękuje ci - generale!

Za pogrom braci bez litości,
 Za honor wojska zbeszczeszczony,
 Za mękę strasznej bezsilności,
 za ból rozłąki z mężem żony,
 za łzy i rozpacz samotności -
 Ciesz się, żeś działał tak wspaniale
 Naród dziękuje ci - generale!

Za połamane pałąką kości,
 Za koszmar walki brata z bratem,
 za nienawiści siew i złości,
 za to, że żołnierz stał się katem,
 za znów zdławiony świt wolności -
 Pomnik twych zasług wzniosłeś trwale
 Naród dziękuje ci - generale!

Za nałożone znów kajdany,
 Za zbrodnie łagrów w polskiej ziemi,
 za fałsz przemówień wyświechtany,
 za podłość zdrajców między swymi,
 za język prawdy zakazany -
 Wypnij na Kremlu pierś po medale
 Naród dziękuje ci - generale!

Naród śle swe podziękowania
 Żeby ci legły jak kamienie,
 Przypnij je śpiesznie, bez wzdrażania,
 Może obudzą twe sumienie?

Bo generale nie znasz godziny
 Gdy przed Najwyższym Dowódcą staniesz
 Złożysz ostatni raport za swe czyny
 Z piętnem Kaina - krwią swego brata!

Białołęka Dworska, dnia 31 grudnia 1981 roku.

oooooooooooooooooooooooooooooooooooo

ARBEITER ZEITUNG informuje również o tym, że F.Kruszyk otrzymał w Austrii inny wyrok sądowy skazujący go na 9 lat więzienia za napad rabunkowy na żydowski sklep jubilerski we Wiedniu. Dlatego jesteśmy zdania, że wyrok ten przeczy teorii prowokacji, gdyż angażowanie przez władze w Warszawie człowieka z podobnym rejestrem byłoby lekkomyślnością chociażby już tylko ze względów bezpieczeństwa. Informacje ARBEITER ZEITUNG wskazują raczej na to, że okupacja ambasady PRL w Bernie była zwykłą gangsterską awanturą. ●

Z norweskiego przełożył:
 T.Głowacki

Uczczenie seniora Armii Krajowej

W sali posiedzeń Stowarzyszenia Lotników Polskich w Londynie zebrało się duże grono b. spadochroniarzy AK, zrzeszonych w Kole Cichociemnych Spadochroniarzy AK oraz przedstawiciele władz Kola AK, aby wspólnie uczcić 85 rocznicę urodzin jednego z najbardziej zasłużonych żołnierzy AK — płk dypl. Kazimierza Iranka-Osmeckiego, współzałożyciela obydwóch organizacji akowskich.

Wśród licznych gości obecni byli Prezydent E. Raczyński, prezes K. Sabbat, o. J. Miriewicz, przewodniczący Rady Naczelnej Kola AK mjr Fr. Miszczak i prezes Zarządu Głównego Kola AK płk M. Mandziara.

Na wstępie prezes Kola Cichociemnych — Adam Bernard przedstawił w wielkim skrócie życiorys Jubilata, jego służbę wojskową w Legionach a później w wojsku polskim w niepodległej Polsce i wreszcie służbę w czasie ostatniej wojny. Płk K. Irank-Osmecki był dwukrotnie emisariuszem rządu polskiego i władz wojskowych w Londynie do kraju, skacząc po raz drugi w 1943 r.

Był najpierw szefem oddziału IV a później — już w kraju — szefem oddziału II aż do powstania warszawskiego włącznie. Jubilatowi zaśpiewano tradycyjne „Sto lat“.

Z kolei serdeczne życzenia złożył Prezydent E. Raczyński, sta-

wiając Jubilata jako wzór żołnierza, obywatela, patrioty i obrońcy dobrego imienia AK. Ojciec i Mirewicz, naczelny kapelan Kola AK, podkreślił, iż nikt nie może żyć tylko dla siebie. Trzeba mieć jakąś wizję, dla której warto nawet umierać. Tą wizją dla Jubilata była Polska Niepodległa. Prezes K. Sabbat podkreślił zasługi płk Iranka jako dyrektora a później prezesa Głównej Komisji Skarbu Narodowego i organizatora I Zjazdu Polski Walczącej. Zabierali również głos przewodniczący Rady Naczelnej Kola AK Fr. Miszczak, ofiarując Jubilatowi w imieniu Prezydium Rady Naczelnej Kola AK piękną laurkę, wykonaną przez akowca — inż. J. Huczyńskiego, płk dypl. Z. E. Berek — jako kolega z tego samego rocznika Wyższej Szkoły Wojennej, Piłch — w imieniu Kola Cichociemnych, Ida Kasprzak z Kanady — w imieniu Akowców w Kanadzie. Halina Martinowa wręczyła małżonce Jubilata — pani Lidii wspomniany bukiet kwiatów.

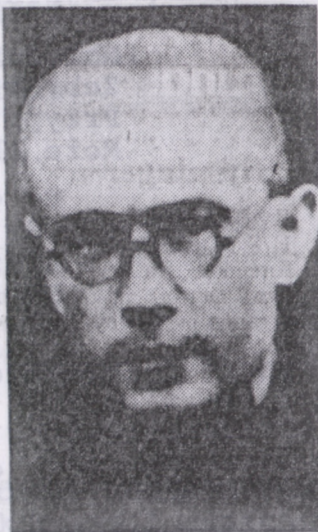
Na wszystkie te przemówienia odpowiedział płk K. Irank-Osmecki w bardzo krótkich słowach, dziękując za życzliwość i za pamięć okazaną mu przez tych wszystkich, którzy pełnili z nim razem — a nieraz pod jego bezpośrednimi rozkazami w kraju służbę. Telegram z życzeniami przysłał m. in. gen. T. Polczyński, prezes honorowy Kola AK. (p.h.)

Offer for nazismen helgen-kåres

En polsk præst, der døde i den nazistiske dødslejr Auschwitz, vil den 10. oktober af pave Johannes Paul II blive erklæret for helgen, oplyser officielle kilder ved Vatikanet.

Franciscanermunken Maximilian Kolbe, der tilbød at træde i stedet for en anden koncentrationslejr fange, der var dømt til døden ved sult, blev beatificeret af afdøde pave Paul i 1971, efter at Vatikanet i 23 år havde studeret hans liv og levned. Fader Kolbe, der var 47 år gammel, da han døde, blev ikke beatificeret som martyr, men som »bekender« for sit liv som præst, missionær, journalist og apotel for jomfru Maria.

Den mand, hvis liv, Kolbe frelste, en tidligere sergent i den polske hær, Franciszek Gajowniczek, vil være til

Maximilian Kolbe

stede ved kanoniseringen i Peterskirken. Den nu 80-årige Gajowniczek var blandt 10 fanger, som den nazistiske lejrkommandant beordrede til at sulte ihjel i en underjordisk bunker som straf for en anden fanges flugt. Fader Kolbe døde 14. august 1941 og hans beatification i Rom 30 år senere er blevet en mindesag for millioner af nazismens ofre.

(RB-Reuter)

(Dziennik Polski, Londyn, 9.09.1982. Wiadomość obok w j.duńskim według Kristeligt Dagblad z dnia 8 03 1982)

CIEKAWY PUBLIKACJE

Leon Nikulin członek Związku Dziennikarzy RP jest bardzo płodnym publicystą, i tak zamieścił m.in. w Aarhus Stiftstidende 21.04.82 artykuł pt. Kan Solidaritet overleve? (Czy Solidarność przetrwa?); w Sydsvenska Dagbladet z 25.06.82 br. zamieszczono wywiad na temat Wallenberga pt. Visst lever Wallenberg! (Roul Wallenberg żyje) oraz w Aarhus Stiftstidende w dniu 21.07.82 artykuł pt. Polen befinner sig på en krudttønde (Polska jest jak beczka prochu).

W dzienniku Politiken (Kopenhaga) Xenia Wieth opublikowała artykuł pt. Han glæder sig til at få fast føde (czyli o 17 letnim Polaku, sierocie, Romanie Ejsmondzie, który już od kilku miesięcy przebywa w Kopenhadze, gdzie najlepsi specjaliści dokonali operacji przewodu pokarmowego).

NOTATKI SKANDYNAWSKIE

● Wydział Wykonawczy NKWP w Danii odbył w dniu 21.08.br. kolejne posiedzenie, na którym omawiano bieżące sprawy organizacyjne.

● W dniu 30 sierpnia br. w lokalu Komitatu Stółt Solidarność w Kopenhadze odbył się wernisaż grafiki Leona Canger'a o czym donosimy na innym miejscu w niniejszym zeszycie Kroniki.

● W drugą rocznicę podpisania porozumienia między strajkującymi robotnikami w Gdańsku a władzami PRL odbyła się demonstracja przed ambasadą PRL w Hellerupie k. Kopenhagi, jak i w innych miastach Danii, Norwegii i Szwecji. Największą z nich odbyła się w Sztokholmie z udziałem ok. półtora tysiąca uczestników w centrum miasta i przemówieniem przewodniczącego Centrali szwedzkich Związków Zawodowych.

W Kopenhadze organizatorem demonstracji był Komitatu Stółt Solidarność. Akcja trwała od godz. 10 do 17.30, która została pokazana w telewizji, a prasa zamieściła fotografie i krótkie omówienia względnie sprawozdania.

Uczestnicy demonstracji już w godzinach przedpołudniowych ułożyli olbrzymi krzyż z żywych kwiatów i palili świecę w formie litery "V".

Przedstawiciele Komitetu o godz. 10 chcieli wręczyć tu przedstawieliństwu dyplomatycznemu PRL żądania demonstrantów pod adresem junty warszawskiej, ale drzwi do ambasady były zamknięte więc list przesłano bezpośrednio do Warszawy.

Około godz. 17 przemówił przedstawiciel Komitetu W. Drukier a następnie członek zarządu głównego duńskiej centrali Związków Zawodowych John Svenningsen, który w ostrych słowach potępił dyktaturę junty Jaruzelskiego i potwierdził stanowisko duńskich związków, które popiera-

ją NSZZ Solidarność. J. Svenningsen, który uczestniczył w I Zjeździe Solidarności w Gdańsku powiedział, że sam mógł przeżyć te radosne chwile narodzić prawdziwie wolnych i niezależnych związków zawodowych w Polsce, widział wszędzie zapał i chęć poprawy własnego losu robotnika i dążenie do prawdziwych reform demokratycznych w Polsce, które dzisiaj znów brutalnie się deprecze.

Dzisiaj wszyscy musimy dać wyraz naszej dezaprobaty każdej dyktaturze i zająć zdecydowaną postawę wobec łamania praw człowieka i obywatela jeśli sami chcemy żyć w demokracji. Na zakończenie demonstracji zebrani odśpiewali hymn narodowy.

● Naczelny Komitet Wolnych Polaków w Danii doręczył w dniu 14 września br. JKM Małgorzacie Drugiej adres dziękczynny za udzieloną pomoc dla narodu polskiego.

DOWCIPY I ANEGDOTY

W Danii ukazały się "Dowcipy i Anegdoty polityczne w Polsce" w opracowaniu Marcina Chrystiana, który w przedmowie pisze:

Po wojnie mówiony dowcip i anegdota wymierzona przeciwko reżymowi zajęła stałe i ważne miejsce w tym co nazywa się kulturą polityczną narodu w podtrzymywaniu jego świadomości i tożsamości.

Książeczka została wydana w Kopenhadze w roku bieżącym i ma objętość 90 stron.

oooooooooooooooooooooooooooooooooooo

OBOWIĄZEK NA DZIŚ -

TO OFIARNOŚĆ NA POSK

238-246 King Street
London W6 0RF
oooooooooooooooooooooooooooooooooooo

SOLIDARNOŚĆ NARODOWA

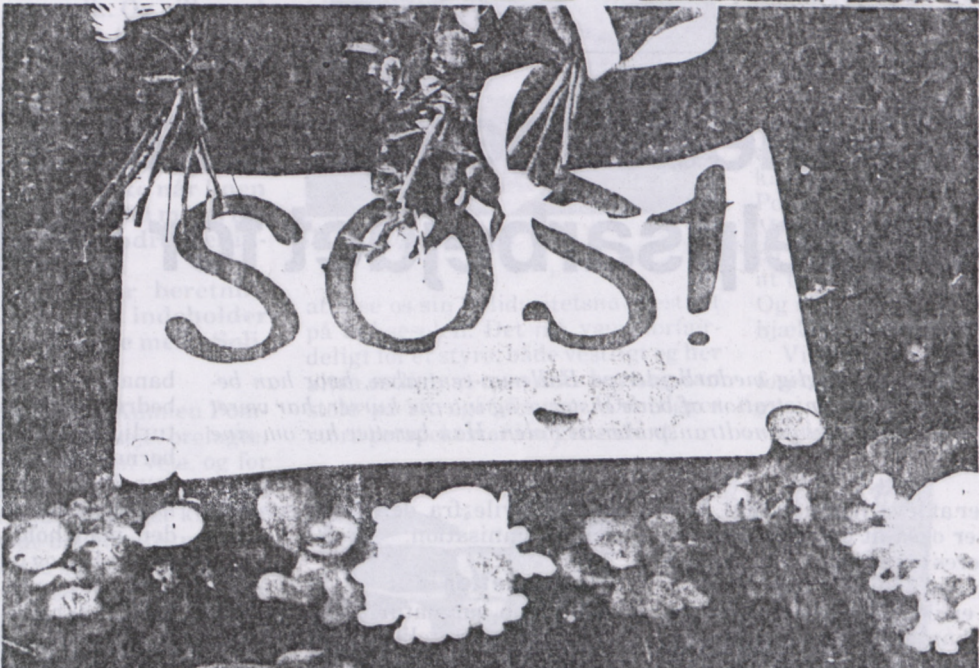
Minęła druga rocznica podpisania umowy społecznej w Gdańsku. Po raz pierwszy dyktatorzy komunistyczni zostali zmuszeni do poważnego potraktowania klasy robotniczej i narodu jako całości. Nigdy jeszcze w dziejach sowietyzmu nie stanęli bolszewicy twarzą w twarz ze swymi ofiarami przy stole obrad.

Solidarność w Kraju i na Zachodzie wezwała Polaków i naszych Przyjaciół do zademonstrowania, że sprawę wolności i niepodległości Polski traktują się poważnie, że taka jest wola Narodu.

W Danii, w porównaniu z innymi środowiskami na Zachodzie Polacy nie często pokazują swoje prawdziwe oblicze - powodów każdy wyliczy dziesiątki (dla uspokojenia własnego sumienia) Przed dwoma laty - notoryczni kolaboranci z reżymem pierwsi dekorowali swoje piersi emblematami "Solidarności" - dzisiaj dawnym zwyczajem znów wysługują się naszym oprawcom. Historia niczego ich nie nauczyła.

Są jednak tutaj także tysiące innych Polaków, a 31 sierpnia był okazją (bodaż od czasów Milenium) by chociaż raz, w imię zwykłej, ludzkiej solidarności zademonstrować naszą wolę wobec okupantów...

Niestety, trudno było dostrzec tych wielkich mas polskich... Rocznicowa demonstracja zorganizowana przez Komitet polsko-duński popierający SOLIDARNOŚĆ pokazała nam ilu mamy Polaków w Danii. Wszelka gadanina i najbardziej wyrafinowane statystyki nie są w stanie nikogo przekonać. Po czynach ich poznać... (mwz)

bl.a.gennem Landsforeningen for de frie polakker i Danmark Box 1232, 2300 København S. Postgirokonto nr. 7 00 67 48.

Naczelny Komitet Wolnych Polaków w Danii w zakończeniu swojej uchwały z dnia 26 czerwca br. stwierdził, że "nasz naród potrzebuje w dalszym ciągu pomocy zarówno materialnej, jak i politycznej świata zachodniego". Istniejąca sytuacja polityczna w Kraju, niechęć junty do zniesienia stanu wojny z narodem, zwolnienia wszystkich więźniów politycznych, zaniechanie przeprowadzenia procesów preparowanych znanych z czasów stalinowskich i amnestii dla dotąd skazanych, i w ogóle do naprawy Rzeczypospolitej - stwarza potrzeby z jednej strony pomocy materialnej nas wszystkich tu na zachodzie w tym także przyczynienie się do ponownego uruchomienia pracy Komitetów pomocy Polsce w całej Skandynawii, a z drugiej musimy ze zdwojoną energią prowadzić zorganizowaną akcję polityczną we wszystkich państwach naszego pobytu i osiedlenia. Tego żąda od nas Naród!

KMD-medarbejder aktiv i nødhjælpsarbejdet for Polen

Af John Hoffmann, BC

John Hoffmann, til daglig medarbejder på Ballerup-centralen, hvor han beskæftiger sig med administration af både eksterne og interne kurser, har været chauffør på en af de mange nødtransporter til Polen. Han beretter her om sine oplevelser.

At rejse, er at leve, har man sagt. Men at rejse, er også at opleve andre folkeslag, deres levemåde og -vis, på helt andet sæt end vi måske er vant til.

Rejser er ikke altid bare turistrejser, men kan også være studierejser eller rejser i en form for samfundstjeneste, f.eks. U-landshjælp, eller, som jeg gerne vil beskrive, en rejse med en nødtransport til et lidende folk.

Jeg er i den lykkelige situation, at jeg via min tidligere ansættelse i Civilforsvaret fik tilbud om at være chauffør på en nødtransport til Polen. En nødtransport formidlet h.h.v. af en privat hjælpeorganisation i Roskilde, Caritas Danmark, ASF Dansk Folkehjælp og Folkekirkens Nødhjælp, i én skøn forening, og et kompromisløst samarbejde.

Uden de store betænkeligheder sagde jeg ja! Også uden at jeg forinden havde undersøgt, om noget sådant i Kommunedata henhørte under tjenestefrihed eller under afspadsering (erfaringen viser, at det var afspadsering) men never mind! Et ja er et ja, og vi tog afsted.

13 personer m/k afgang Nordre Toldbod med færge til Swinoujście den 12. februar 1982 kl. 23.00, med udsigt til at være hjemme igen den 17. februar 1982 kl. 07.00 om morgenen.

Otte chauffører fra Civilforsvaret

og fem civile fra den arrangerende hjælpeorganisation.

50 år bagefter

Første stop var naturligvis i tolden, som vi, via vores tolk Eva, kom meget hurtigt igennem, fire timer i modsætning til hjemkomsten i København, hvor toldbehandlingen af samme køretøjer tog otte minutter.

Næste stop, ca. 30 km syd for Swinoujście i en lille by der hedder Wolin, og her fik vi vort første indtryk af dagens Polen. At tænke sig at man ca. 8-10 timers sejlads fra Danmark kunne finde et land som dette. Det viste sig i gennemsnit, overalt i Polen, at være ca. 50 år efter vores gode dejlige Danmark. Bygningsmæssigt, indretningen i boligen, kosten o.s.v. En stue på 4x4 m, indeholdende en dobbeltseng, et spisebord med seks stole, og en skænk minder mig umiskendeligt om min barndoms besøg hos mine bedsteforældre, men sådan var det, og sådan er Polen lige netop nu.

En lille oplevelse: 30 børn omkring vore vogne, tilfældigvis tre bananer liggende på en kasse uden for vognen. Ungerne diskuterede vildt og inderligt, om dette nu også var en banan, og hvordan noget sådant mon smagte. Det kunne vi ikke stå for, men tre

bananer rækker ikke langt, så går det bedre med 23 mandariner, som vi naturligvis uddelte. Selvjustitsen hos børnene gjorde, at hvert enkelt barn kun fik én mandarin (kunne mine egne, og andre danske børn bare lære den mådeholdenhed) og de storesmodenhed og fornøft (de var mellem 6 og 7 år) gjorde, at alle, da de havde lært at skrælle dem, fik en bid. Man troede nemlig, det var gule tomater.

Af med vore forsyninger til den lille by (3-4.000 indbyggere) og så videre, troede vi, men præsten bød os på Polens nationalspise p.t., suppe kogt på gryd, og en blanding af vand, suppe og mælk. Det smagte da så nogenlunde, men det vil aldrig blive hverdagsspise hos min familie. Derefter vores egen medbragte luksusføde: Forloren skildpadde med halve æg, og et lille stænk sherry. Men med 30 børn og 100 voksne som tilskuere h.h.v. fra vinduer, tage og gaden, så smager det ligesom ikke rigtigt, og især ikke når køen til fødevarerbutikken 200 m derfra består af ca. 300 husmødre, der ikke har set kød i ugevis.

Turen videre skulle gå nordpå, vort endemål var Olsztyn ca. 650 øst for Wolin, så nu var det om at komme derudaf. Lidt ældre lastbiler (targang 1968, 1973, 1973 og 1981) kører just ikke med 100 km's fart, så vi havde lang vej forude.

(fortsættes næste s. 29)

Polen er et gråt og kulfyret land, møgbeskidt, men stolt

Anden del af artiklen »KMD-medarbejder aktiv i nødhjælpsarbejdet for Polen«

Af John Hoffmann, BC

I sidste nummer af KMDbladet indledtes en beretning af John om oplevelser som chauffør på en nødtransport til Polen. Han beskrev et land, der synes 50 år bag udviklingen i Danmark. Og han beskrev børn, der aldrig havde smagt en banan, og som troede, at mandariner var gule tomater.

John blev budt på en national-spise p.t.: Suppe kogt på gryn, vand, suppe og mælk. Og alligevel kneb det med lysten til den medbragte »luksusføde«, forløren skildpadde med halve æg, og et lille stænk sherry. Som han skrev: Med 30 børn og 100 voksne som tilskuere... så smager det ligesom ikke rigtigt, og især ikke når køen til fødevarerbutikken 200 m derfra består af ca. 300 husmødre, der ikke har set kød i ugevis.

John fortsætter her beretningen, der blandt andet indeholder en skildring af et møde med »Solidaritets«-folk.

Først 20 km nordpå til Kamien Pomertzien, ad frygtelige veje, brolagte, hullede (50×150×25 cm) veje, og for at det ikke skulle være løgn, så ca. 10 km med vejarbejde, hvor der kun var grus. Vi frygtede det værste, men det skulle senere vise sig, at man faktisk havde udmærkede veje i Polen, men de ligger altså på den sydlige rute. De nævnte 20 km klarede vi i løbet af bare 64 minutter.

Videre mod Koszalin, Slupsk, Gdynia og Gdansk, undervejs afbrudt af småpauser, h.h.v. til at drikke lidt kaffe, spise lidt aftensmad (godt polakkerne ikke så den) fylde dieselolie på o.s.v. Og i den forbindelse så skal jeg hilse og sige: Det er umuligt at drikke kaffe i en lastvogn fra 1968, der hakker ud ad polske landeveje med 60 km i timen, hvis man bare ønsker at holde sin vogn og sit tøj nogenlunde rent.

Militære Solidaritetsfolk

Vel fremme i Gdansk ca. kl. 22.00 om aftenen oplevede vi en storby totalt tomt for civilpersoner (der var stadig udgangsforbud), men i rigeligt mål var der så til gengæld af militær og politi. Og disse er jo også mennesker. Det oplevede vi tydeligt, for da man fandt ud af vi var danske, ja så skulle vi altså præsenteres for, at man også inden for militæret har Solidaritetsfolk. Demonstreret af en soldat ved, at han åbnede sin vabenjakke for

John Hoffmann, BC

at vise os sin Solidaritetsnal fæstnet på bukseselen. Det må være forføreligt for et styre, både vestligt og her altså østligt, at man ikke engang kan stole på sit eget forsvar. Der ligger store perspektiver i noget sadant.

Ung og gammel strømmede til, da nødtransportens varer skulle uddeles.

Som nødtransport kunne man få lov til at køre videre om natten, så vi fortsatte mod Olsztyn. Med et enkelt ophold, for at få lidt natmad, ankom vi så til malet ca. kl. 03.30 søndag morgen. Anstrengende, men også spændende var vi nu helt fremme, og kunne se tilbage på en begivenhedsrig tur med alt, hvad den indeholdt af oplevelser spændende fra læssevis af bestevogne, ubevogtede jernbanecovergange, hvor der pludseligt kom et damplokomotiv farende, frem til et i sol meget nydeligt land, men ellers totalt gråt og kedeligt, især uden sol.

Fordeling af nødhjælpen

Søndag aflæsning af vognene i Olsztyn, h.h.v. på hospitalet (medicin etc.) og ved sognekirken (en enorm katedral). Her oplevede vi vel nok det Polen, som vi via medierne kendte. Massevis af folk i kø, bl.a. for at hjælpe os med aflæsningen, men især for at få del i de varer, som vi kom med. Og man var, og er, lykkelige for vores hjælp, selv om den er en drabe i havet.

Vi havde hjemmefra et ønske om at foretage bare lidt opsyn med uddelingen af vores varer. Dette ønske fik vi opfyldt i rigeligt mål, bl.a. ved selv

deltage i udleveringen, men også ved at se hvorledes præsten allerede inden vores ankomst havde gjort et stort arbejde ved at finde frem til dem, der virkelig havde behov for hjælp. Han havde opbygget et kartotek, der viste, at ud af hans 22.000 sognebørn, ja, der var der 5.000, der havde behovet. Først og fremmest enlige mødre, men også familier til de internerede og så en stor gruppe af personer, som ikke havde villet underskrive en loyalitetserklæring over for styret (disse kan ikke få arbejde og som følge heraf heller ingen penge, og igen ingen rationeringskort, og da alt er rationeret, så er det ikke særlig behageligt).

Lettet for ca. 14 tons varer til en værdi af ca. 330.000 kr., hvoraf medicinen udgjorde ca. de 300.000 kr., kunne vi med god samvittighed holde søndag. Klokkeren var nu henad 17.00.

Vel indkvarteret privat hos vores tolks forældre kunne vi nyde et sammenstykket maltid bestående af polsk kartoffelsuppe, dansk champignonsuppe og østrigsk grøntsagsgryde (med kød) tilsat Polens nationaldrik: Vodka i rigelig mængde og art, vi måtte "pine" os igennem 6-7 forskellige slags, spændende fra den ordinære Smirnoff til den fine polske Steppevodka, indeholdende græs og bisontyreurin, joh, en specialitet, der smagte himmelsk.

Taxakørsel for generaler

Mandag morgen, klokken var 05.30, hundekoldt, morgenmad i en kommandovogn, ca. 8 minutter, og så el-

lers hjemad. Via Ostroda, Grudziadz og Bydgoszdz frem til Pila, hvor vi skulle hente en havareret ambulance, som vi gerne skulle have med hjem til Danmark. Først kontakte politiet, så køre rundt en 6-8 steder i byen, lege taxa for indtil firestjernede generaler, holde til skue på byens torv, og først derefter kunne vi bare se ambulancen.

Natlogi langt ude i en skov nord for byen, Gieriks tidligere jagtslot, nu omdannet til hotel. Og under stadigt opsyn af myndighederne, joh, man vidste hvor vi var og holdt øje med os, vi skulle jo nødtigt indblandes i noget.

Næste morgen videre mod Szczecin (Stettin) ankomst ca. kl. 13.00. Ud at se på byen, vandre på strøget, se køer på 5-600 mennesker bare for at købe lidt stof til en kjole, 3-400 stykker i kø for at købe briller, tragisk. Især når man tænker på, at vi smuttede ind på byens fineste restaurant, fik otte store portioner vildsvinesuppe med tilbehør af 12x½ liter øl og fire Pepsi-cola for syv dollar (56,- dkr.). Videre mod Wolin og Swinoujście, for at komme hjemad.

Gennem tolden forholdsvis hurtigt, men nøje undersøgt. Først henover en værkstedsgrav, så man kunne undersøge køretøjet under neden, så en tolder/politibetjent op på ladet for at se, hvad vi gemte her, så ud af førerhuset for at man kunne få løftet sæderne, op med motorhjelm, så checke pas, visa og valutaerklæringer, og først derefter frihed til at køre ombord på fær-gen mod København. To timers ek-

speditionstid, det var da godt man kom i god tid.

Ind for at finde køjen, for efter 1300 km's kørsel i en ældre lastvogn, så kan man faktisk udmærket falde i søvn, og man opdager slet ikke, at færgen sejler noget langsommere for at spare på den dyre olie, så man først er i København kl. 09.00.

Hjælp Polen

Vel hjemme, en kæmpeoplevelse rigere, og hvad så?

Ja, personligt, så kan jeg ikke lade være med at engagere mig i sådanne problemer med det resultat, at der nu skal samles ind, laves penge og organiseres transporter til dette lidende folk, som alligevel er meget stolte. Et folk fyldt med traditioner om at slås til sidste blodsdråbe, bevist gennem arhundreder og i dag udtalt i ordene: Vinteren er deres, men foråret er vores.

Fem dage fyldt med oplevelser, som man gerne vil viderebringe, men med lidt spaltepads i KMDbladet, så kan det kun blive meget overfladisk. Tilgiv mig, at jeg ikke har omtalt de ca. 35 militærkontroller, som vi blev standset af, den udtalte elendighed, manglen på sæbe og shampoo, udtalt særdeles tydeligt af et par unge piger o.s.v., o.s.v.

Polen er som skrevet et gråt og kultfyret land, møgbeskidt, men stolt. Hjælp dem, køb en mærkat, giv et bidrag (giro 1548700) eller endnu bedre, bliv engageret i hjælpen og få andre til også at yde deres indsats.

KMDbladet, maj 1982, nr. 4, juni 1982, nr. 5

oo

HISTORIA WYCHODŹSTWA POLSKIEGO W DANII

Ukazała się wcześniej przez nas zapowiadana książka pod tytułem "Problemy osadnictwa Polaków w Danii 1893 - 1939" autorstwa doc. Eugeniusza S. Kruszewskiego. Książka została wydana przez Polski Uniwersytet na Obczyźnie i wydawnictwo "Kronika". Cena kr. 60.- oraz porto.

Książkę można nabyć:

- KRONIKA box 1806, 2300 København S. przesyłając opłatę przekazem pocztowym lub Postgirokonto nr 2 20 55 05

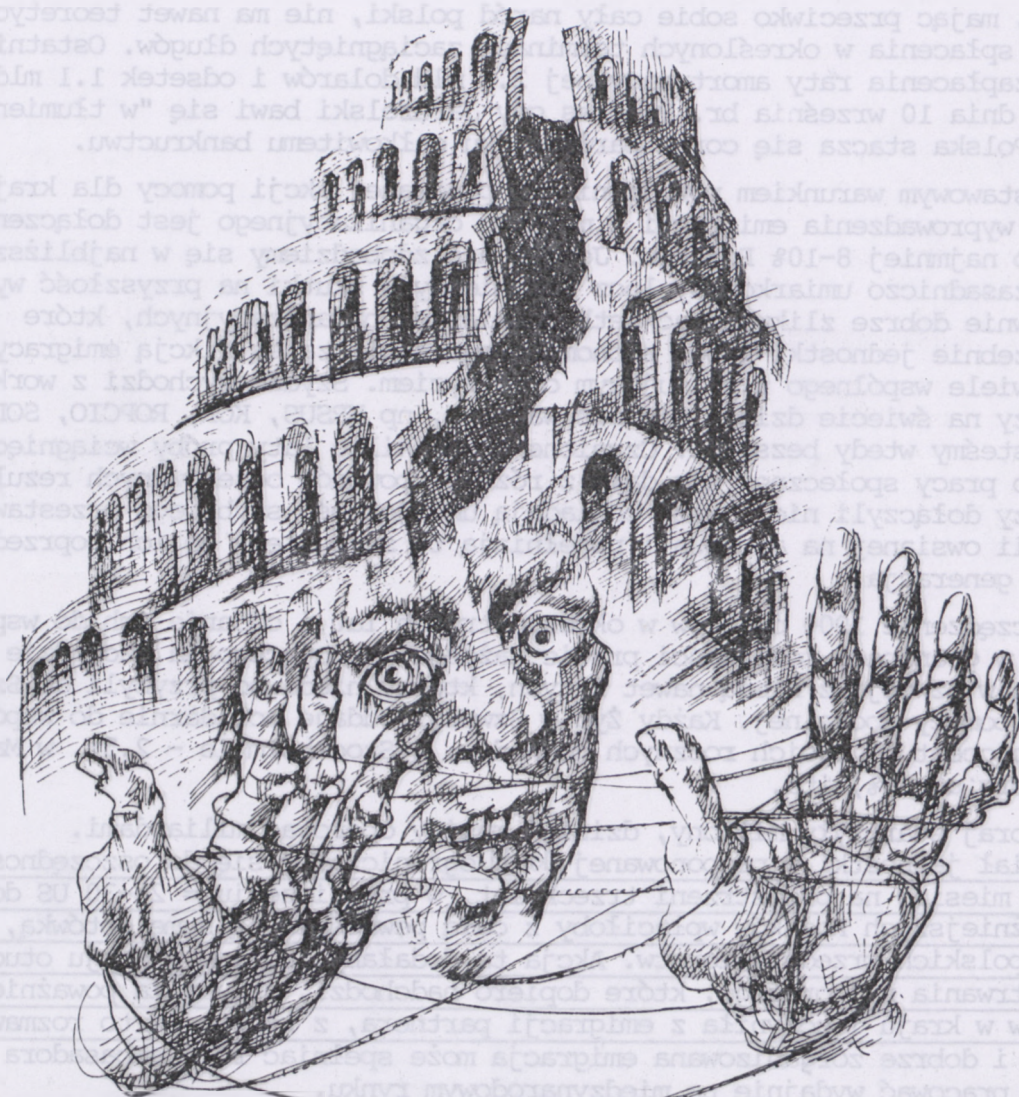
- KSIĘGARNIA SPK 246 King Street, London W6 0RF

oo

LEON CANGER

Autor prac graficznych i litografii wystawionych w siedzibie Komitetu "Popieraj Solidarność" w Kopenhadze urodził się w Polsce (Nagórna) w 1937 r., kształcił się w Krakowie, gdzie studiował malarstwo i grafikę w Akademii Sztuk Pięknych.

Od 1961 roku osiedlił się w Danii. W latach 1964-70 przebywał w Stanach Zjednoczonych A.P. i krajach Ameryki Łacińskiej. L.Canger wystawiał swoje prace w Polsce (Warszawa 1958, Kraków 1980), w Danii (Charlottenborg 1962 oraz w innych galeriach w Kopenhadze 1963, 1970, 1973, 1978), w Meksyku (Mexico City 1980) i w U.S.A. (San Francisco 1969).

LEON CANGER

UDSTILLER TEGNINGER FOR

SOLIDARNOŚĆ

STØT SOLIDARNOŚĆ, H.C. ØRSTEDSVEJ 50B, KBH V
FRA 30 AUGUST 1982, HVER DAG 14-18, LØRDAG 10-14

1000 \$

"Akta dig för små sår och fattiga vänner"^{x)}, głosi szwedzkie przysłowie oparte na wiekowym doświadczeniu. Wiadomo jest każdemu, że nawet małe a zanedbane rany są często powodem przewlekłych chorób, a biedni przyjaciele prawie zawsze powodem kłopotów. Takim właśnie ubogim przyjacielem, zależnym od swoich "przyjaciół", jest dzisiejsza Polska.

Bankierzy i rządy państw zachodnich, udzielając PRL-owi wielomiliardowych pożyczek dolarowych, wiedziały dokładnie o tym, że Polska od czasu Jałty jest zależna politycznie, ekonomicznie i militarnie od swego wschodniego sąsiada. Wiedziały, a jednak udzieliły pożyczek na konto narodu polskiego. Rząd ludowy w Polsce, wybrany w wolnych wyborach na Kremlu a nie w kraju, pieniądze skwitował i rozchodził według dyrektyw otrzymanych od swoich mocodawców sowieckich: część pożyczek powędrowała bezpośrednio tranzytem do Moskwy, część w towarach zakupionych za dolary na Zachodzie, część "podarowano spontanicznie" na tzw. wojny wyzwolenicze w Azji, Afryce i Płd.Ameryce, a resztę rozkradli w kraju sami "reprezentanci".

PRL, mając przeciwko sobie cały naród polski, nie ma nawet teoretycznej możliwości spłacenia w określonych terminach zaciągniętych długów. Ostatni kolejny termin zapłacenia raty amortyzacyjnej 2.4 mld dolarów i odsetek 1.1 mld dolarów upłynął dnia 10 września br. Podczas gdy Jaruzelski bawi się "w tłumienie powstania" - Polska stacza się coraz bardziej ku całkowitemu bankructwu.

Podstawowym warunkiem powodzenia proponowanej akcji pomocy dla kraju i równocześnie wyprowadzenia emigracji z marazmu organizacyjnego jest dołączenie do tej akcji co najmniej 8-10% Rodaków. Jeżeli nie zdobędziemy się w najbliższym czasie na ten zasadniczo umiarkowany lecz brzemienny w skutki na przyszłość wysiłek możemy równie dobrze zlikwidować setki namiastek organizacyjnych, które obciążają niepotrzebnie jednostki i bez ekonomicznego zaplecza są fikcją emigracyjną nie mającą wiele wspólnego z pulsującym obok życiem. Szydło wychodzi z worka gdy w kraju czy na świecie dzieje się coś ważnego, np URSUS, KOR, ROPCIO, SOLIDARNOŚĆ, itp. Jesteśmy wtedy bezsilni. Czynnione przed kilku laty próby wciągnięcia "młodych" do pracy społecznej nie dały z różnych powodów oczekiwanych rezultatów, a ci którzy dołączyli nie zawsze posiadają umiejętność szybkiego przestawienia się z energii owsianej na atomową i popełniają te same błędy co ich poprzednicy, tzn starsza generacja.

Oszczędzenie 1000 dolarów w okresie trzech lat i oddanie ich do wspólnej kasy leży w granicach możliwości prawie każdego pracującego na Zachodzie Polaka i Polki, a w Szwecji z biedą nawet i tych, którzy niedawno przybyli do Szwecji i żyją na pomocy socjalnej. Każdy Żyd w Szwecji oddaje solidarnie do wspólnej kasy pewien procent od swoich rocznych dochodów: w Stockholm'ie - 2.5%, w Malmö - 2%, w Göteborg'u - 3%, itd.

Wczoraj starczyły miliony, dzisiaj musimy operować miliardami.

Udział jednostki w proponowanej akcji ograniczałby się do oszczędności 175 kr szw./na miesiąc na przestrzeni trzech lat, w przeliczeniu = 25-30 US dolarów. Wielu zamożniejszych Rodaków wpłaciłoby z całą pewnością tą sumę gotówką, nie wyłączaając polskich przedsiębiorstw. Akcja ta dodałaby ludziom w kraju otuchy i siłę do przetrwania najgorszego, które dopiero nadchodzi, ostudziła poważnie zapał ich oprawców w kraju i uczyniła z emigracji partnera, z którym warto rozmawiać. Tylko zamożna i dobrze zorganizowana emigracja może spełniać rolę ambasadora polskiej sprawy i pracować wydajnie na międzynarodowym rynku.

Tadeusz Głowacki

x) Wystrzegaj się małych ran i biednych przyjaciół.

Adres Wydawnictwa i Redakcji: Kronika Box 1806 Dk-2300 København S. Konto Postgiro nr 2 20 55 05. Za treść publikacji podpisanych odpowiedzialność ponoszą autorzy. Za treść ogłoszeń redakcja nie odpowiada. Ogłoszenia organizacji niepodległościowych zamieszcza się bezpłatnie. Prenumerata roczna 60,- kr. Cena egzemplarza 10,-kr Abonenci z poza Europy opłacają dodatkowo porto według taryfy.

Redaktor Michał W. Zbąski